Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

# БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ,
БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

№ 251 (16474) | 1983 оной ноябриин 1, вторник | Сэн 3 мүнгэн.

## ...УУ ОКТЯБРИИН ...ҮНДЭЛЭЛДЭ

...жолоошон Т. К. Мальчиков Улаан-Үдын ...спортна предприятида хорин табан жэ... Һаяхан мэргэжэлтэ һайндэртэйгөө ...оргий Кондратьевич Буряадай АССР-эй ...ата хүдэлмэрилэгшэ гэһэн хүндэтэ ... Мүнөө тэрэ Агуу Октябриин ажалай ...гүүдые туйлана.

...: Г. К. Мальчиков.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

*Советскэ Союзай ажалшад! Алмалта, арьбалалтын түлөө бүгэдэ арадай хүдэлөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадагты! Түүхэй эд, техникэ болон материальна бухы нөөсэнүүдые һайнаар хэрэглэгты!*

(КПСС-эй ЦК-гай Уряануудһаа).

## ...ТЫН РАЙОНДО ...РЭХЭНЬ

...597-... дэй оруулһан хубита ехэ юм.

Һүүлэй мэдээгээр БАМ-ай 702-дохи километр хүрэтэр түмэр харгын рельс табигдаад байна. Тус поездын коллектив БАМ-ай 718-дахи километр хүрэтэр түмэр харгын рельс табижа, Баунтын районой газар дээрэ оршоһон «Буряадай комсомол» гэжэ отрядай коллективтэ тушааха ёһотой.

—Үшөө 16 километр зайда түмэр харгы табихамнай үлөө. Хүүргэ баригшадай гэмээр бидэ мүнөө миин байнабди. Муя гол дээгүүр хүүргын хабсаргагдахатай адли бидэ рельс табиха ажалаа үргэлжэлүүлхэбди. Коллективнай байгша ондо 80 миллион түхэригэй барилга хэхэ даабаряа бүри октябриин нэгэндэ дүүргээ бэлэй. Жэлэй дүүрэтэр үшөө 10 миллион түхэриг ашаглажа, өөрынгөө участок дээрэ түмэр харгын рельс табиха ажалаа дүүргэхэл байхабди,—гэжэ тус поездын начальник Б. З. Заволыныч бидэндэ хэлээ һэн.

Барилга-хабсаралгын 597-дохи поездын хүдэлмэришэд хэлэһэн үгэдөө хүрэдэг заншалтай. Эдэнэр Тоннельный, Северомуйск посёлогуудые, промышленна объектнүүдые холын Хойто-Байгалда бариһан алдартай. Мүнөөшье тэдэнэр эрхим ажалаараа суурхажал ябаһаар. Бэрхэ барилгашад А. И. Мельников, П. И. Широков, И. В. Устьянцев болон бусадай хүтэлбэрилдэг бригадануудай коллективүүд шэнэ онол арга, оньһон техникэ амжалтатайгаар нэбтэрүүлжэ, һара бүриингөө даабарие 150—160 процент дүүргэжэ, бусад нүхэдтөө түрүү ажалай жэшээ харуулна.

Жэшээлхэдэ, И. В. Устьянцевай бригадын коллектив байгша оной гурбадахи кварталай даабарие 200 процент дүүргэжэ, КПСС-эй Хойто-Байгалай горкомой дамжуулгын Улаан вымпелээр шагнагдаа. Барилга-хабсаралгын 597-дохи поездын бүхы хүдэлмэришэд хамаг хүсэ шадалаа ажал хэрэгтээ зорюулжа, Агуу Октябриин хүндэлэлэй ажалай вахтада жагсаад эгээл үндэр бүтээсэ түйлахын, бүхы объектнүүдые саг болзортонь эрхим шанартайгаар тушаахын тула тэмсэнэ. Эдэнэр ойрын лэ сагта түмэр харгын рельс табиха ажалаа Баунтын районой түлөөлэгшэдтэ тушаахаар шиидэнхэй.

—Ноябриин тэн болотор БАМ-ай 718-дахи километр гэхэ гү, али Баунтын районой газар дайда хүрэтэр рельс табихабди,— гэжэ поездын хүдэлмэришэд мэдүүлнэ.

К. ЖАМЬЯНОВ.

## ТҮРҮҮШҮҮЛЭЭ ТҮБХИНҮҮЛБЭ

Мелиораци ба уһанай ажахын министерствын үйлэдбэриин-технологическа бүридхэлэй управленидэ Октябриин һайндэрэй хүндэлэлэй социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Управлениин барилгашад арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи жэлдэ яһала амжалтатайгаар хүдэлмэрилжэ байна. Байрын хэдэн гэр ашаглалгада үгтэжэ, өөһэдынь дундаһаа журамтай һайнаар, олон жэлдэ хүдэлжэ ябаһан барилгашадай дүрбэн бүлые шэнэ гэрнүүд түбхинүүлбэ.

Мүнөө Загарайн, Хэжэнгын, Улаан-Үдын, Бэшүүрэй районуудтахи уһалуурнин системэнүүдтэ баригдажа байһан гэрнүүдые хараалагдаһан саг соонь ашаглалгада оруулхын түлөө барилгашад шанга тэмсэл ябуулна. Жолоошод Михаил Лапин, Александр Шадрин, Гаврил Санеев гэгшэд дурсагдагша районуудта баригдажа байһан объектнүүдые барилгын материалаар хангаха хүдэлмэрине таһалдуулнагүй. Дархашуул Виктор Петров, Алексей Беляков һара бүриингөө даабарине холо үлүүлэн дүүргэжэ, мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ ябана.

Н. ГОМБОЖАПОВ.

## ...ЛТЭЙ МЭРГЭЖЭЛТЭН

...дмировна По... ...үгэй хүдөө ... дүүргэжэ ...жэлээ Бай... ...үйлэдбэриин ...овощ ур... ...гаршаар хү... ...жэлэй саа... ...шүүндэ аб...

...энэ богони... ...ажал хэрэ... ...тай болон... ...мэргэжэ... ...даалгагда... ...эн ёһоор, ...ктивэйнгээ ...ехэтэйгээр

...коллектив... ...хүдэлдэг, ...дэбын хөө... ...эргэдэг бай... ...информатор ...үлэй үедэ ...жо байһан ...саг дары... ...ерэжэ үгэ... ...байдалаа ...заншал... ...ай, жура... ...тухай ... СССР-эй ...Советэй һая... ...һан тогтоо... ...хүн бүхэн... ...эн байна. ...дмировнагай ...шилэнхидээ ...гшэглэл... ...огойхид нё... ...һан талмайн... ...һөө дунда ...центнер ...жа, түсэ...

бөө 127 процент бэелүүлээ һэн. Эдэнэр энэшье жэлдэ баян ургаса хуряаба. Коллективэй гэшүүд капуста тариха, харууһалха хүдэлмэреэ саг болзортонь, һайн шанартайгаар хэһэн байна. Эндэ Каменскын нэгэдэхи ба хоёрдохи дунда һургуулинуудай багшанар, һурагшад, нютагай больницын хүдэлмэрилэгшэд ехэхэн туһаламжа үзүүлээ.

Бригадада арбаад жэлэй хугасаа соо овощ ургуулагшадаар хүдэлжэ ябаһан Вера Николаевна Серебрянникова, Галина Сергеевна Конева, Евдокия Федоровна Хохрякова болон бусадые онсолон нэрлэхээр. Эдэ нүхэд ажалай одоол ёһотойл мастернууд гээшэ. Һаяхан Евдокия Федоровна наһа найнгаа амаралтада гараашье һаа, энэл хүдэлмэридөө үшөөл хүдэлхөөр.

Звеногой гэшүүд эдэ үдэрнүүдтэ оройн болзорто тариглаһан капустаяа хуряажа байна. Эдэнэр гектар бүриһөө 300 центнерһээ доошо бэшэ ургаса абахаар багсаална. Энэ жэлэй август-сентябрь һарануудта тус коллектив эртын болзорой капуста хуряажа, бэлэдхэлэй пунктда тушаагаа һэн. Энэнь гектар бүриһөө 330 центнер болоо бэлэй.

В. ЦИБИН,
КПСС-эй Кабанскын райкомой инструктор.

## ТАСС ШЭНЭ ҺОНИН

### «ДЭЛХЭЙН ВРАЧНУУД ЯДЕРНА ДАЙНАЙ АЮУЛЫЕ ЗАЙСУУЛАН САРАХЫН ТҮЛӨӨ» ГЭҺЭН УЛАСХООРОНДЫН III КОНГРЕССЭЙ ХАНДАЛГАДА

# Ю. В. АНДРОПОВОЙ ҮГЭҺЭН ХАРЮУ

«Дэлхэйн врачнууд ядерна дайнай аюулые зайсуулан сарахын түлөө» гэһэн уласхоорондын хүдэлөөнэй түрүүлэгшэнэр профессор Б. Лаун (США), академик Е. И. Чазов (СССР), мүн тэрэшэлэн хүдэлөөнэй вице-президентнүүд доктор Д. Сорбое (Норвеги) ба профессор О. Васц-Хеккерт (Финлянди) гэгшэдтэй СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо В. В. Кузнецов октябриин 21-дэ Кремльдэ уулзаба гэжэ мэдээсэгдээ һэн.

«Дэлхэйн врачнууд ядерна дайнай аюулые зайсуулан сарахын түлөө» гэһэн уласхоорондын III конгрессэй СССР-эй ба США-гай гүрэнүүдэй толгойлогшонорто эльгээһэн хандалгын текстые хүдэлөөнэй хүтэлбэрилэгшэд барюулһан байгаа.

«Дэлхэйн врачнууд ядерна дайнай аюулые зайсуулан сарахын түлөө» гэһэн хүдэлөөнэй түрүүлэгшэнэртэ СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. В. Андропов иимэ удхатай харюу октябриин 26-да эльгээһэн байна:

«Танай нэрэ хүндэтэ хуралдаанай Советскэ Союзай болон США-гай хүтэлбэрилэгшэдтэ эльгээһэн хандалгатай ехэ анхаралтайгаар һонирхон танилсааб. Хүйтэ абажа убшэлһэн дээрэһээ таанадтай Москвада уулзажа шадаагүйб. Гэбэшье танай хандалга тушаа зарим һанал бодолоо хэлэхэ хүсэлтэйб.

Энэ хандалгатнай ядерна туйлай һүйдхэлые зайсуулан сараха һайн һайхан уряа гэжэ бидэ хүлеэн абаабди. Совет хүтэлбэрилэгшэдэй, манай бүхы арадай һанал бодолнуудта энэ ехэ тааруу байна.

Хэзээ нэгэтэ эхилээ гээшэ һаань, ядерна дайнай хойшолонгууд үнэхөөрөө хосоргомо байха гэһэн танай тобшололые сүм зүбшөөнэб. Таанад үнэн юумые сэхэ руунь хэлэнэт. Энээниие хүнүүд мэдэхэ зэргэтэй.

Ядерна дайнай аюулые зайсуулан сарахын тула эдэбхитэйгээр тэмсэхэ хэрэгтэй гэжэ медигүүдэй нэгэдэлэй гүнзэгыгөөр ойлгодог болоһониинь танай конгрессэй хүдэлмэридэ ба тэрээн дээрэ баталагдан абтаһан документүүдһээ харагдана. Энэ тон шухала. Ядерна буу зэбсэгүүдтэй гүрэнүүдэй бэелүүлхэ зэргэтэй түрүүшын ээлжээнэй хэмжээнүүд тушаа найруулһан программатнай манай ороной залан шууд тэмсэдэг, хүсэлэл оролдолгонуудаа элсүүлдэг зүйлнүүдтэй алгасанагүй.

Ямаршье шалтагаанһаа ядерна дай үүдхэлгые балмад тэнэг ябадал гэжэ Советскэ Союз буруушаана. Ядерна дай хэжэ болохо тухай бодолдо дадхааха харюусалгагүй туршалганууд бэшэ, ядерна буу зэбсэгэй талаар булюу хүсэтэй болохо эрмэлзэл бэшэ, харин туйлай ехэ сүйд тодхорые саралгада, хүнэй ажамидарха эрхые хангалгада политическэ дура хүсэл элсүүлхэ гээшэ бүхы гүрэнүүдэй илангаяа ядерна буу зэбсэгүүдтэй гүрэнүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй политикые нэн түрүүн тодорхойлхо ёһотой гэжэ бидэ һананабди.

Ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые түрүүлэн хэрэглэхэгүй гэһэн нэгэл талын уялга, ядерна бүхы зэбсэг хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилгые болюулха тухай һаянай тодорхой мэдүүлгэ, ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хизаарлаха ба хорооохо тухай ашаг үрэтэй хэлсээ туйлахын тула хүсэл оролдолгонуудаа элсүүлгэ — эдэ бүгэдэ танай хүдэлөөнэй табиһан зорилгонуудые шиидхэлгэдэ Советскэ Союзай оруулһан хубитын тодорхой гэршэ болоно.

Бидэ тодорхой шиидхэбэринүүдые абахаар бэлэмди. Энэ нүгөө талаһаа дулдыдана. Һайн һайхан дура зориг гаргадаг бүхы хүнүүдтэл адли, уласхоорондын шахардуу байдалые һуларуулхын, газар дээрэ гү, али замбуулинда буу зэбсэг үрдилдэн бүтээлгые хизаарлахын, ядерна түймэр гаргуулхагүйн тула СССР саашадаашье боломоор бүхы юумэ хэхэ гэжэ найдахадатнай болохо.

«Дэлхэйн врачнууд ядерна дайнай аюулые зайсуулан сарахын түлөө» гэһэн хүдэлөөндэ хабаадагшадта һайн һайхан ба тон хэрэгтэй ябуулгадань амжалта хүсэхэ байнаб.

Хүндэтэйгөөр амаршалагша
Ю. АНДРОПОВ».

# ДЭЭДЫН ШАГНАЛ — НОВГОРОДОЙ ТУГТА

НОВГОРОД. Ажахын ба соёлой байгуулалтада хотын ажалшадай туйлаһан амжалтануудай түлөө, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ немец-фашис булимтарагшадта эсэргүү тэмсэлдэ эдэбхитэйгээр хабаадаһанай түлөө Новгород Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнагдаба. Үндэр дээдын шагнал барюулалтада зорюулагдаһан партиин городской комитедэй ба арадай депутадуудай городской Соведэй гүйсэдкомой, ажалша коллективүүдэй түлөөлэгшэдэй баярай суглаан эндэ болобо.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюроһоо бүридэһэн хүндэтэ президиум зоригжолтойгоор һунгагдаһан байна.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо В. В. Кузнецов суглаарагшадта халуунаар уттагдажа, суглаан дээрэ үгэ хэлэбэ. КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй ба Совет правительствын үмэнэһөө тэрэ Эхэ ороной шагналаар новгородойхидые халуунаар амаршалаад, нүхэр Ю. В. Андроповой үнэн зүрхэнэй амаршалгануудые дамжуулаа.

Алдар суугаар бадарһан манай үнинэй хото городуудай тоодо Новгород орохол ёһоороо ородог юм гэжэ В. В. Кузнецов хэлэбэ. Агууехэ Октябриин 66 жэлэй ойн урда тээ баярай суглаан боложо байна. Тиин танай эртэ урдын хото имагтал революциин ашаар хоёрдохёо мүндэлһэн хото болоно гэжэ хэлэмээр.

Үнгэрһэн дайн эртэ урдын Новгородто ехэ хохидол хэһэн байгаа. Түрүүшын ээлжээндэ һэргээн бодхоогдохо зэргэтэй 15 хотын тоодо тэрэ оруулагдаһан юм. Абтаһан хэмжээнүүдэй ашаар промышленна продукци үйлэдбэрилгөөр дайнай урда тээхи хэмжээн 1953 ондо туйлагдаад байгаа һэн. Харин мүнөө хотын индустри дайнай урда тээхиһээ 80 дахин ехэ продукци үгэнэ.

Тон орёо хүшэр уласхоорондын байдалда зохёохы амгалан тайбан зорилгонуудые шиидхэхэ зэргэтэй болонобди гэжэ В. В. Кузнецов тэмдэглэбэ. Дай жүрөөдэлгын хүсэнүүдые зогсоохоор дэлхэйе ядерна дайнай аюулһаа абархаар СССР-эй шиидэнхэй байһаниинь нүхэр Ю. В. Андроповой мэдүүлгэ дотор, «Правда» газетын асуудалнуудта үгэһэн харюунууд доторнь үнэншэмөөр харуулагдаа.

Удаань Новгородые Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнаха тухай СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указые В. В. Кузнецов соносхон уншаад, суглаарагшадай альга ташалга доро шагнал хотын тугта зүүлгээ.

КПСС-эй Новгородско горкомой нэгэдэхи секретарь В. А. Кондратьев, КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь Н. А. Антонов болон бусад суглаан дээрэ үгэ хэлээ.

КПСС-эй Центральна Комитедтэ, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ, СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ, нүхэр Ю. В. Андроповто эльгээгдэхэ амаршалгын бэшэгые суглаанда хабаадагшад батлан абаба.

# ГРУЗИДА БАЯР ЁҺОЛОЛ БОЛОБО

### РОССИ ГРУЗИ ХОЕРОЙ ХООРОНДОХИ ХАНИ БАРИСААТА ГЕОРГИЕВСКО ДОГОВОРОЙ 200 ЖЭЛЭЙ ОЙДО ЗОРЮУЛАГДАЖА, ТБИЛИСИДЭ БАЯРАЙ СУГЛААН БОЛОБО

ТБИЛИСИ. (ТАСС). Арадуудай ленинскэ хани барисаан социализмын агууехэ туйлалтань болоно. Грузиин газар дээрэ хүрэжэ ерэһэн ехэ һайндэр хани барисаанай элшэр гиигүүлэгдэнхэй. 200 жэлэй саада тээ Грузиин арад агууехэ ород арадтай хуби заяагаа хэтэ мүнхэдөө холбоһон юм. Росси Грузи хоёрой хоорондо баталагдаһан Георгиевско трактат хани барисаанай манифест боложо түүхэдэ ороо. Хани барисаата Георгиевско договорой 200 жэлэй хүндэлэлдэ Грузиин ССР-эй Ленинэй орденоор шагнагдаһан тухай мэдээн ойн баярта онсо шэнжэ олгобо.

Росси Грузи хоёрой хоорондохи хани барисаата Георгиевско договорой 200 жэлэй ойдо зорюулагдажа, Грузиин Коммунис партиин Центральна Комитедэй ба Грузиин ССР-эй Верховно Соведэй баярай суглаан Тбилисидэ болобо.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, Грузиин Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Э. А. Шеварднадзе суглаан дээрэ үгэ хэлэхэдээ, энэ документын түүхэтэ удха шанарые тэмдэглэһэн, СССР-эй арадуудай аха дүүгэй бүлэ дотор республикын туйлаһан амжалтанууд тухай хөөрэһэн байна. Грузиин коммунистнууд, республикын бүхы ажалшад ород арадтай агууехэ хани нүхэсэлөө улам бэхижүүлхэ, КПСС-ые тойрон улам нягтаар жагсаха, партиин, Ленинэй, коммунизмын хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа, эршээ, дүй дүршэлөө ба эрдэм мэдэсээ зорюулха юм гэжэ үгэ хэлэгшэ найдуулба.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй МГК-гай нэгэдэхи секретарь В. В. Гришин Грузиин ССР-эй коммунистнууд болон бүхы ажалшадые ойн баяраарнь, Эхэ ороной үндэр дээдын шагналаар үнэн зүрхэнһөө амаршалаад, партиин шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө, совет Грузиин һалбаран мандахын түлөө, коммунис байгуулалтын зорилгонуудые шиидхэлгэдэ республикын хубитые арьбадхахын түлөө тэмсэлдэнь шэнэ амжалта хүсэбэ.

Мүн тэрэшэлэн делегацинуудай хүтэлбэрилэгшэд: Россиин Федерациин — РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо В. П. Орлов, Азербайджанай Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь К. М. Багиров, Армениин Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь К. С. Демирчян, Ставрополиин хизаарай—партиин крайкомой нэгэдэхи секретарь В. С. Мураховский баярай суглаанда хабаадагшадта халуун амаршалгануудые дамжуулаа.

Эхэ ороной үндэр дээдын шагналда харюу болгон, коммунис байгуулалтада шэнэ амжалтануудые туйлахаар шиидэнхэй байһан тухайгаа суглаан дээрэ үгэ хэлэһэн Грузиин ажалшадай түлөөлэгшэд мэдүүлээ.

КПСС-эй Центральна Комитедтэ, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ, СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ, нүхэр Ю. В. Андроповто эльгээгдэхэ амаршалгын бэшэгые баярай суглаанда хабаадагшад ехэ зоригжолтойгоор батлан абаа.

(ТАСС).

# ХАНИ НҮХЭСЭЛЭЙ ҺАЙНДЭР

ТБИЛИСИ. (ТАСС). Ород ба грузин арадуудай дүтэ түрэл болоһон 200 жэлэй түүхын дурасхаалта үйлэ хэрэгүүд, Соведүүдэй ороной баатар габьяата түүхэ бэшэгэй хуудаһанууд эндэ болоһон һайндэрэй жагсаалай үедэ дахин һэргэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй МГК-гай нэгэдэхи секретарь В. В. Гришин, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, Грузиин Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Э. А. Шеварднадзе, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь Т. Н. Ментешашвили, Грузиин ССР-эй хүтэлбэрилэгшэд, Москвагай, Россиин Федерациин, Азербайджанай, Армениин, Ставрополиин хизаарай делегацинууд, партиин, дайнай ба ажалай ветеранууд, үйлэдбэриин түрүүшүүл, эрдэм наукын ба соёлой ажал ябуулагшад, сэрэгэй начальнигууд түбэй трибунада байгаа.

# ЖЭЛЭЙ ТҮСЭБ ЗААТАГҮЙ ДҮҮРГЭХЭ

Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет өөрынгөө ээлжээтэ заседани дээрэ республикын 1983 оной Экономическа ба социальна хүгжэлтын гүрэнэй түсэбэй дүүргэлтын болон 1983 оной Гүрэнэй бюджедэй гүйсэдхэлгын байгша оной юһэн һарын дүнгүүдые хаража үзэбэ.

Республикын ажалшад, КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он), июниин (1983 он) Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые, партиин ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Ю. В. Андроповой дурадхал болон заабаринуудые бэелүүлэн, «1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ Буряадай АССР-эй үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые саашадань үргэлжэ дээрэнь хүгжөөхэ хэмжээнүүд тухай» РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолые дүүргэхэ хэрэгтэ хүсэл оролдолгоёо зорюулһан байна.

Томо предприятинуудые шэнээр бариха, хуушануудые һэльбэн шэнэлхэ хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдажа байнхай. Селенгинск поселогто холимол тэжээлэй завод баригдажа эхилээ. Гусиноозерскын хирпиисын завод, Охин-Булагай нүүрһэнэй уурхай барилгын бэлэдхэл хэгдэнэ. Госкомсельхозтехникын түмэр-бетон зүйлнүүдэй завод Кабанскда баригдана. Мүн «Бурятмежколхозстрой» нэгэдэл иимэ завод байгша ондо Каменскда ашаглалгада оруулаа. Бусадшье барилганууд амжалтатайгаар хэгдэжэ байнхай.

Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй мэдэлэй промышленна предприятинууд продукци худалдаха түсэбөө гурбан кварталай туршада 103 процент дүүргэжэ, түсэбһөө гадуур 2,5 миллион түхэригэй продукци худалдаһан байха юм. Промышленна үйлэдбэриин хэмжээн 1982 онойхиһоо 5,7 процентээр ургаа. Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэб 102,3 процент дүүргэгдэбэ. Тиигэжэ хараалагдаһан түсэбһөө үлүү ехээр оёмол хубсаһан, макаронэй болон кондитерскэ зүйлнүүд, үрэ жэмэсэй консервэ, арһан эд бараан, хирпиисэ гэхэ мэтэ гаргагдаа.

Хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд, СССР-эй Эдеэ хоолой программые бэелүүлэн, байгша ондо үндэр баян ургаса ургуулаад, хуряажа абаа, адууһа малай ашаг шэмэ дээшэлүүлхын тула нилээд ехэ оролдолго гаргаа. Гүрэндэ һү, үндэгэ, хартаабха худалдаха юһэн һарын түсэб үлүүлэн дүүргэгдэһэн байна. Нёдондо жэлэйхиһээ 20 процентээр ехэ элдэб янзын тэжээл бэлэдхэгдээ. Малай түл түрэсэ дээшэлээ.

Шэнэ объектнүүд ашаглалгада оруулагдаа гээшэ. Тэдэнэй тоодо аэровокзал, буряад драмын театр, Сэлэнгын хүүргэ, Турунтаевада АТС, Хэрэндэ ажалшадай ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангаха комбинат, Загарайда библиотекэ, Заречнэ посёлогто һургуули, олон магазин болон столовонууд орохо байна.

Гүрэнэй болон кооперативна худалдаа наймаанай, хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангаха, соёл гэгээрэлэй, медицинскэ эмхи зургаануудай хүдэлмэри һайжаруулха талаар бага бэшэ юумэн хэгдэһэн байна гэжэ Министрнүүдэй Совет тэмдэглэбэ.

Буряадай АССР-эй Гүрэнэй бюджет юһэн һарын туршада олзо доходой талаар 101 процент, гаргашын талаар 92,7 процент дүүргэгдэбэ.

Гэбэшье республикын экономическа ба социальна хүгжэлтын түсэбтэ даабаринуудые дүүргэлгэдэ горитойхон дутуу дунданууд үзэгдэнэ. Үйлэдбэриин 50 нэгэдэл болон предприятинууд продукци худалдаха түсэбөө дүүргэжэ шадаагүй. Эндэ түсэбэй дүүргэлтэ, хэлсээнэй ёһоор продукци ондоо предприятинуудта эльгээхэ даабаряа бэелүүлгэ хараада абтан тоологдоно бшуу. Тиигэжэ 25 предприяти худалдаха түсэбөө дүүргэбэшье, 54,3 миллион түхэригэй зүйлнүүдые договорой ёһоор эльгээжэ шадаагүй. Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэбые 38 предприяти гэхэ гү, али ниитэ тоогойнь 20,7 процент дүүргэбэгүй.

Капитальна барилгада дутагдалнууд байһан зандаа. Нарһатада гостиница, Багдаринда хүүгэдэй саад, Петропавловкада канализаци, Бага-Куналейдэ һургуули ашаглалгада оруулагдаагүй. «Туяана» нэгэдэлэй эсхэлгын цех, Пионернүүдэй байшан, шэнэ АТС, гостиница, хүүгэдэй хэдэн эмхи зургаанууд болон бусад барилганууд үни удаан хэгдэжэ байнхай. Нютагай Соведүүдэй мэдэлэй 34,8 мянган дүрбэлжэн метр байрын гэрнүүд бэлэн болгогдохо аад, оройдоол 25,8 мянганиинь ашаглалгада оруулагдаа. Энээндэ республикын барилгын гол эмхинүүд зэмэтэй.

Хүдөө ажахыда хэрэглэгдээгүй арга боломжонууд нилээд ехэ. Үбһэ тэжээлээр муу бэшээр хангагдаһан байбашье, мяха абалгаар 11 район, һү һаалгаар—5, нооһо хайшалалгаар 10 район үрэ дүнгүүдээ нёдондо жэлэйхиһээ доошолуулһан байха юм. Зарим районуудта малай гарзалалга ехэ болоо.

Республикын Министрнүүдэй Совет эдэ бүхы дутуу дундануудые шүүмжэлхы ёһоор зүбшэн хэлсэжэ, тэдэниие дары усадхаха, бүхы хүсэ шадалаа, үйлэдбэриин нөөсэнүүд болон арга боломжонуудые байгша оной түсэбтэ даабаринуудые сүм дүүргэхэ хэрэгтэ шэглүүлхэ гэһэн дэлгэрэнгы тогтоол батлан абаба. Тус тогтоол дотор хаа хаанагүй ажалай болон түсэб дүүргэлгын журам эрид шангадхаха, министерствэнүүд, албан зургаанууд болон нютагай Соведүүдэй үүргэ ба харюусалгые залан сэхэ дээшэлүүлхэ тухай заагданхай.

**ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ**

ТООСООН БА ҺУНГАЛТА

# МАЛШАДТА — ХАЛУУН АНХАРАЛ

Хоринн районой «Георгиевский» совхозой коммунистнууд өөһэдынгөө тоосооото һунгалтын суглаанда бэлэдхэл һайнтайгаар хүрэжэ ерэһэн байна. Үшөө суглаанай болохын хэдэн үдэр урда тэд тус ажахын таряа хуряалгын комплексэй хүтэлбэрилэгшэ, партиин гэшүүн Олег Катинтай уулзажа хөөрэлдэхэдэмнай:

— Эдэ нарата үдэрнүүдэй час бүхэндэ бүтээсэтэйгээр хүдэлхэ ёһотой болоод байнабди. Суглаанай зарлагдаһан үдэр болотор таряа хуряалгаа заатагүй дүүргэхэ зэргэтэйбди, — гэжэ тэрэ хэлээ һэн.

Тингэжэ совхозой механизаторнууд үдэр һүниие илгангүй, габшагай шангаар хүдэлжэ, тоосооото һунгалтын суглаае ажалай эрхим амжалтатайгаар угтаба. Таряалангай гектар бүриһөө дунда зэргээр 13 центнер гэхэ гү, али хамтадаа 50 мянган центнер орооһо сохибо. Энэмнай ажахын тоосоондо орооһон, бригада подрядай гуримаар ажалаа эмхидхэһэн коммунист Олег Катинай коллективэй түрүүшын ехэ амжалта болоно.

Ингэжэ лэ суглаанай зарлагдаһан саг хүрэжэ ерэбэ. Үдэрэй хоёр сагта ажахын түб һууриндахи соёлой байшан соо хүн зон олоороо сугларанхай, хүлеэтэй. Эндэ мүнөө совхозой гурбан отделениинүүдэй партийна эхин организацинуудай гэшүүд бүхэлдөө суглараад, нютаг нугынгаа һонинуудые дэлгэн хөөрэлдэжэ байна.

— Манай совхоз арбан нэгэдэхи түсэбтэ табан жэлэй түрүүшын гурбан жэлые муу бэшэ үрэ дүнгүүдтэйгээр дүүргэһэн гээшэ. Түсэбэй ёһоор 7500 центнер орооһон, мүн 21360 центнерэй орондо 21732 центнер һүн гүрэндэ тушаагдаад байна. Һооһо худалдалгаар гурбан жэлэй даабари баһал үлүүлэн дүүргэгдэбэ, — гэжэ совхозой парткомой секретарь З. Д. Цыбикжапов тоосооото элидхэлэйнгээ эхиндэ мэдээсэбэ. — Энэ хэрэгтэ хонишод коммунистнууд Н. Мухутдинов, М. Бузина, М. Шадонов, һаалишад М. Катина, Д. Ширапова, Д. Банзаракцаева, Н. Доржиева, А. Корнилова болон бусадай оруулһан хубита ехэ.

Һүүлэй жэлнүүдтэ совхозой луговодуу, тракторно-таряан ажалай бригадын механизаторнууд ехэ амжалта туйлаа. Тэрэнэй ашаар гектар бүриһөө үбһэ, орооһо абалга али бодо дээшэлээ. Үйлэдбэриин һалбаринууд дээрэ бригада подрядай гуримые нэбтэрүүлһэнэй ашаар һүн, мяха, һооһо абалга нэмэжэ дээшэлэһэн, шанарынь һайжаржан байна. Тиин энэ жэлэй юһэн һарын турша гүрэндэ тушаагдаһан продукциин түлөө тус ажахы нэмэлтэ ашаг олзо оруулжа шадаа.

Гэбэшье тус совхозой байдалда олон дутуу дундануудай бии гэжэ тэмдэглэгдээ. Иланхаяа зооветеринарна мэргэжэлтэд дааһан хэрэгтээ хайша хэрэгээр хандана. Тэрэһээ болоно, ниитын адууһа мал олоор гарзална, эхэ мал үлүүсэ һубайрһан байна. Холуур ажаһуудаг, хүдэлдэг малшадта байрын гэрнүүд үшөөл бариганагүй. Тэдэнэй хүн зониие ажаһуудалай, соёлой талаар мүнөө сагай эрилтэдэ хүрэмөөр хангаагүй.

Совхозой партийна организациин бүридэлдэ КПСС-эй 82 гэшүүн, 3 кандидат ороно. Тэдэнэй 64-нинь ажахын үйлэдбэриин шиидхэхэ участогууд дээрэ хүдэлнэ. Тэрэ тоодо 28-нинь малшад, 17-нинь механизаторнууд болоно. Үнгэрһэн тоосооото үедэ арайл гэжэ 11 хүниие партиин гэшүүндэ кандидадаар абаа. Зүгөөр ажахы дотор эдэбхитэй, ажалша бэрхэ комсомолшууд яһала олон. Юрэдөө, тус ажахын тосхонуудта аяар 150 гаран залуушуул ажаһуудаг, ажалладаг юм.

Мүн тиихэдэ залуу коммунистнуудые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагданагүй. Партиин зарим гэшүүдэй талаһаа ажалдаа хайша хэрэгээр хандаһан, ниитын журам эбдэһэн, партиин Уставай эрилтэнүүдые мууса дүүргэдэг хүнүүд дайралдана. Тэдэнэй тоодо коммунистнууд Чимитов, Черных, Мухутдинов, Жамбалдоржиев, Цыренжапов гэгшэд ороно.

Тоосооото үедэ үнгэргэгдэһэн партийна суглаанууд дээрэ яһала олоншье, эрилтэтэй тээрэма тогтоолнууд баталагдан абтаһан байха юм. Гэхэ зуура тэдэнэй заримаанинь дүүргэгдээгүй. Энэ ушарта гүйсэдхэлгын журамай һула байһаниинь, шангаха хиналтын үгы байһаниинь элирнэ. Абтаһан шиидхэбэринүүдэй хэр зэргэ бэелүүлэгдэжэ байһан тухай коммунистнуудта мэдээсэгдэнэгүй.

Совхозой партком коммунистнуудай политическэ мэдэсые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ анхаралаа бага хандуулна. Гэхэ зуура ажахын гол хүдэлмэрилэгшэд болохо малшадай дунда, хүн зонoй дунда лекци уншалга, тэдэнэй өөрэдөө үнгэргэдэг байгаа гэжэ суглаан дээрэ тэмдэглэгдээ.

Ашангын сомоной Соведэй гүйсэдхэкомой түрүүлэгшэ Б-С. Н. Бадмаев элидхэл тушаа үгэ хэлэхэдээ, ингэжэ хэлэбэ:

— Һүүлэй жэлнүүдтэ манай совхоз яһала гэмгүй амжалта туйлаа. Энэ хэрэгтэ манай сомоной Соведэй депутадуудай оруулһан хубита бага бэшэ. Тэдэнэр үйлэдбэриин алибаа һалбари гү, али участок дээрэ хүдэлхэдөө, үүсхэл гаргана, ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадана. Үбһэ хуряалгын үедэ тэдэнэй үүсхэлэй ашаар Амгалантын отделенидэ тусхай звено эмхидхэгдэжэ, тэрэнэй хүсөөр 1500 шахуу центнер һайн шанартай үбһэн сабшагдаа. Мүн Ашангын һүн һаалиин фермын коллектив тэмсэл бэлэдхэлэй ашаар ажалаа эмхидхээ. Тэдэнэр 1240 гаран центнер үбһэ абаа.

Гэхэтэй хамта совхозой зооветеринарна мэргэжэлтэд дааһан хэрэгтээ харюусалга багатайгаар хандана, адууһа мал шахан гарзалуулха хүдэлмэри муугаар ябуулагдана гэжэ тэрэ хэлэн байна.

Гурбадахи отделениин ахалагша хонишон И. М. Тапхаев парткомой хүдэлмэриие горитойгоор шүүмжэлбэ. Партида абамаар ажалай түрүүшүүл, залуушуул совхоз доторнай олон, теэд тэдэнэй дунда зохихо хүдэлмэри ябуулагданагүй гэжэ тэрэ шүүмжэлээ.

— Бидэ малшад шадаха зэргээрээ малайнгаа үүлтэрые һайжаруулха, һооһо ехээр хайшалдаг, түл олоор абадаг болохо гэжэ оролдонобди. Бүхы анхаралаа хандуулнашье гээшэбди. Зүгөөр түб һууриинһаа таһархай, холуур ажаһуудаг бидэниие ажаһуудалай, худалдаа наймаанай талаар таһалгарһаар хангаха, һургуулида һуража байһан үхибүүдэймнай амаралтын үдэр гэртэнь асарха, гэдэргэнь абаашаха зэргэ мэтын хэрэгтэ совхозой хүтэлбэрилэгшэд, һургуулиин багшанар анхаралаа табинагүй гэжэ тэрэ хэлэһэн байна.

— Яһала баян ургаса абтаба. Энэмнай һайн лэ гээшэ. Зүгөөр бидэ — малшад хүдэлмэридөө урдынхиһаа орхоодоо бүри эрилтэ эхэтэйгээр хандаха, малаа гарзалуулхагүй, ехэ шэгнүүртэйгээр тушааха зэргэтэйбди, — гэжэ мал адуулагша, коммунист П. П. Бобров хэлэхэ зуураа, ажахын зооветеринарна мэргэжэлтэдэй хүдэлмэриие шүүмжэлээ, дутуу дундануудыень элирхэйлээ.

Мүнөө адуулжа байһан 140 үхэрэйнгөө нэгшье толгой гарзалуулангүй ондо оруулха, үбэлэй үедэ шэнгүүрэйнь сүүдхэдэ 850 граммһаа бага бэшээр нэмээхын тула оролдохо тухайгаа мэдүүлбэ.

Элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ совхозой ахамад зоотехник О. И. Амагыров, нютагай дунда һургуулиин директор В. К. Захаров, гурбадахи отделениин эрхилэгшэ Б-М. Ц. Дондоков, нэгэдэхи отделениин партбюрогой секретарь, ахалагша хонишон Х. Б. Евмиовский, совхозой директор Н. Я. Захаров, КПСС-эй райкомой секретарь Н. В. Бахаев гэгшэд хабаадаба.

Суглаанай хүдэлмэридэ КПСС-эй обкомой партийна эмхидхэлэй хүдэлмэриин таһагай инструктор А. А. Чукреев байлсаба.

Совхозой парткомой секретаряар З. Д. Цыбикжапов дахинаа һунгагдаһан байна.

**Г. БАДМАЕВ,**
**манай корр.**

# АЖАЛАЙ ЖУРАМҺАА ЭХИТЭЙ

Колхозой үнинэй коммунист, баян дүршэлтэй хонишон Х. Х. Мунконов һая болоһон тоосооото һунгалтын партийна суглаан дээрэ үгэ хэлэхэдээ, гол түлэб хоёр шухала асуудал тушаа тогтобо. Нэгэдэхеэр, колхоздо хүдэлмэрилхэ кадрнуудые бэлдэхэ тухай, хоёрдохёор, ажалай журам бэхижүүлхэ тухай онсолон хэлээ.

Үнэхөөрөөшье, энэ хоёр асуудал «Коммунизм» колхозой байдалда эгээл шухалань, эрид хурсаар табигдамаар байһаниинь элирнэ. Партбюрогой секретарь К. Х. Сандаковой хэһэн элидхэл соо, суглаан дээрэ коммунистнуудай хэлэһэн үгэнүүд соо тэдээн тушаа тодорхойгоор тэмдэглэгдээ. Тоосоолон хэлэхэдэ, ажахын саашанхи хүгжэлтэ имагтал эдэ хоёр асуудалые зүбөөр шиидхэлгэһээ дулдыдаха байна.

Колхозой партийна эхин организаци, тэрэнэй бюро энэ хэрэгтэ анхаралаа табинагүй гэхын аргагүй. Эдээн тушаа хөөрэлдөөн яһала болодог, шиидхэбэринүүдшье абтадаг гээшэ. Гэбэшье коммунистнуудай, бүхы колхозникуудай һанаһанда хүрэмөөр юумэн хэгдэнэгүй, тобоймо юумэн харагданагүй. Энэ талаар дутагдалнууд олон байхаа һанадаг.

Түбхын түрүүндэ тоо, баримтануудые сасуулжа, жэшэжэ үзэлтэй болоно. Хэрбээ нёдондоной энэ үеынхиие энэ жэлэй үрэ дүнгүүдтэй зэргэсүүлээ һаа, колхозой хүдэлмэриин ямараар ябажа байһаниинь элеэр харагдана. Жэшээнь, ниитын адууһа малай тоо толгой нэмэнэгүй, харин хороһон байха юм. Гадна үнгэрһэн жэлэйхиһээ холо үсөөн тугал болон хурьгад абтаа, малай гарзалалга олошороо. Тэрэшэлэн нимэрхүү байдал мал ажалай продуктнуудые абалга дээрэ үзэгдэнэ. 1982 оной энэ үедэ 777 центнер һүн, 1801 центнер мяхан оршологдоһон байгаа һаа, энэ жэлэй октябриин 1-дэ 586 центнер һүн, 1618 центнер мяхан абтаад байна.

Энээгээр болоходо, мал үсхэбэрилхэ, мал ажалай продуктнуудые абаха, гүрэндэ тушааха түсэбэй дүүргэлтэ тон шахардуу байдалда ороод байна. Теэд иимэ бэрхэшээлдэ орохогүй арга байгаа гү? Заатагүй байгаа гэжэ энэ асуудалда харюусахада, ямаршье алдуу болохогүй. Колхозой али бүхы участогуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, мэргэжэлтэдэй, ажахын гэшүүдэй харюусалгые шангадхаад, хатуу журам тогтоогоод, хуулита хиналта табяад байгаа хада иимэ гээгдэл огто ушархагүй бэлэй.

— Хайнаг үүлтэрэй малай фермын һаалишад 18—20 үнеэдые харууһалха ёһотой байгаабди. Харин мүнөө оройдоо 13—14 үнеэдтэй. Үнеэд болохо залуу мал шэлэгдэжэ абтанагүй, һаалиин фермэдэ асарагданагүй. Хүгшэрһэн үнеэдһээ һүн яагаад ехээр һаагдаба гээшэб? Зарим коммунистнуудай журам һуладана. Энээнһээ боложо малай харууһан муудана, турана, гарзална. Үшөө тиихэдэ машина, трактор, техникэ болон элдэб оньһон түхеэрэлгэнүүд муугаар ашаглагдана, сагһаа урид эбдэрнэ, хаядаһан болоно, — гэжэ колхозой һаалишан С. Ж. Унжуева суглаан дээрэ үгэ хэлэхэдээ тэмдэглээ.

— Юрэдөө, мал ажал эрхилэлгэ дээрэ элдэб алдуунууд гаранал даа. Малшан боложо хүдэлхэ хүнүүдые олохонь тон бэрхэтэй. Энэ мэргэжэлдэ залуушуулые һургаха хэрэгтэ анхарал хандуулагданагүй. Хүнүүдэй дуталдадаг дээрэһээ ямаршье шадабари, дүршэлгүй зарим нэгэнниие малшан болгохо ушар али олон тохёолдоно. Залуу үетэнэй дунда ябуулагдаха хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һуладана. Коммунистнууд, аха заха нүхэд залуушуултай хүдэлнэгүй, алдуу эндүүень заажа үгэнэгүй. Партийна организацимнай һүүлэй жэлнүүдтэ огто урганагүй. Коммунистнуудай дунда механизаторнууд үсөөн байһаар, — гэжэ 1-дэхи отделениие эрхилэгшэ Г. Н. Аюшеев ажаглалта хэһэн байна.

Залуу коммунистнуудай, комсомолшуудай дундаһаа ажалай журам хазагайруулха, архидаха, даажа ябаһан хэрэгтээ хайша хэрэгээр хандаха ушарнуудай үзэгдэдэг байһые хонишон Х. Х. Мунконов тэмдэглээ. Зарим колхозникууднай ажалаа хаяад, Орлигой ямар нэгэн эмхи зургаанда хүдэлхөөр ябашана. Иимэ дутагдалнуудые усадхаха талаар колхозой правлени, партбюро таарамжатай хэмжээ абанагүй. Ажахын мэргэжэлтэдэй малшадтаа ходо ябадаггүй байһые баримталан шүүмжэлээ.

Тиихэдээ зарим малшад өөһэдынгөө байрын досоохи, газаахи хүдэлмэриие хэхэеэ болинхой. Өөһэдөө хашаа хорёогоо заһабарилха, дулаалха, шэбхээ гаргаха арга боломжо малшан бүхэндэ бии. Гэн гэтэр тэдэнэр колхозой правлениие хараад лэ һуудаг муу заншалтай болонхой. Эдэ ушарнууд хадаа ажалай журамай һула байһые лаблан батадхана бшуу. Гадна үгэ хэлэгшэ районой соёлой, худалдаа наймаанай, медицинскэ, хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын эмхи зургаануудай малшадые үбэлжэлгын үедэ муугаар хангадаг байһан тушаа гомдолоо мэдүүлээ.

Колхозой түрүүлэгшэ Ж. Д. Самбялов суглаан дээрэ үгэ хэлэхэдээ, мүн ажалай журам бэхижүүлхэ асуудалда анхаралаа хандуулба. Коммунист нэрэеэ дээрэ үргэжэ, ажалай эрхим жэшээ харуулжа ябадаг нүхэдөө тоолон дурдаа. Тиихэтээсэ хамта хазагай ябадалтай наһатайшье, залуушье коммунистнуудые шангаар шүүмжэлһэн байна. Иланхаяа колхозойнгоо мэргэжэлтэдтэ шанга эрилтэ табяа. Эдэнэр лэ али бүхы журам бэхижүүлхэ хэрэгтэ эрид шууд хабаадаха уялгатай зон шуу. Тиигэн гэхэдэ зариманиинь, онсолбол, колхозой ахамад зоотехник Б. С-Ж. Мунконов, ахамад ветврач С. Д. Урбаев болон бусад тон һулаар, харюусалгагүйгөөр хүдэлмэрилнэ гэжэ тэмдэглэһэн байна.

Кадрнууд тухай хэлэхэ болоо һаа, эндэ ганса малшад олоор дутана, залуушуул мууса дэбжүүлэгдэнэ бэшэ. Һүүлэй жэлнүүдтэ колхозой түрүүлэгшын, бригадирнуудай олоор һэлгэгдэһэн ушар колхозой ажабайдалда муугаар нүлөөлөө гэжэ тэмдэглэхэ шухала. Энээниие шэнэ партбюро, колхозой правлени анхаралдаа тусгаар хадууха уялгатай гэһэн бодолые тон һайшаамаар.

Тоосооото һунгалтын суглаанай хүдэлмэридэ Ахын райгүйсэдкомой түрүүлэгшэ А. С. Галсанов хабаадаһан байна. Партбюро шэнээр һунгагдаа. Партбюрогой секретаряар К. Х. Сандаков дахинаа һунгагдаба.

**Ц. ЦЫБДЕНОВ,**
**КПСС-эй райкомой таһагые даагша.**

Любовь Чимитовна Мадагаева табадахи жэлээ Улаан-Үдын мяханай комбинадта ажаллана. Тэрэнэй хэдэг хүдэлмэри хүнгэн бэшэ. Ушар юуб гэхэдэ, тэрэ үүсэлэгдэһэн шубуудые буйлуулдаг шуу. Тиимэшье һаа, түсэбтэ даабарияа хододоо үлүүлэн дүүргэжэ, залуу хүдэлмэрилэгшэдтэ үльгэр жэшээ харуулдаг юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Л. Ч. Мадагаева.

А. ШОЙЖОЛОВОЙ фото.

**АШАГ ҮРЭ, ШАНАР, ДЭЛИСЭ — МҮНӨӨДЭРЭЙ ЭРИЛТЭ**

# БҮД НЭХЭГШЭ

*Зураглал*

— Залуу бүд нэхэгшэдэй дундаһаа манай Розые газетэдэ бэшэхээр ааб даа. Али тэгшэ ажалша басаган...— гээд, Улаан-Үдын Ленинскэ комсомолой нэрэмжэтэ нарин сэмбын комбинадай залуушуултай наһаараа хүдэлжэ ябаһан Лидия Михайловна Пушкина манда хэлээ һэн.

— Ехэл зоригтой, ажалдаа шударгы, сугтаа хүдэлжэ ябаһан нүхэдэйнгөө дунда хүндэтэй, — гэхэ мэтээр залуу бүд нэхэгшэ тухайгаа эгэшэ нүхэдэйнь магтан дуугархые шагнажа һуухадам, намда ехэл таатай, зохид байгаа.

Энэ залуу нүхэрнай хэн бэ гэхэдэ, тус комбинадай бүд нэхэлгын цехэй түрүү хүдэлмэрилэгшэ Роза Борисовна Шолонова болоно. Тэрэ намтараараашье, ажалайнгаа залуушуулай нүхэдтэеэ тон адли. Тэрэ дунда һургуулиин дүүргэһэнэй һүүлээр, 1977 ондо Улаан-Удэ хото ерэһэн юм. Ажалаараа суудa гарагша нэхэлгэшэ Валентина Ильинична Гаврилова тэрэнэй ургамал хүн юм. Эгээл түрүүн тэрэнэй идхалгаар комбинадай ПТУ-да һуралсаа. Тэрэнээ 1978 ондо амжалтатайгаар дүүргэжэ, удангүй мэргэжэлдээ ажалда абтаба. Тиигэжэ Роза миин лэ хүдэлөөд ябаагүй, шэлэһэн мэргэжэлэйнгээ онсо шэнжые, нюуса мэдэжэ абахын, шудалха тула бүхы хүсэ шадалаа элсүүлжэ ябаһан болоно бшуу. Түрүүшын үедэ ямаршье ажал хүшэр, орёо шэнгээр һанагдадаг гээшэ ааб. Гэбэшье хажууһаань эзмыень тушаалсэн, хэрэгтэй сагтань гараа һарбайха, дүй дүршэлөө хубаалдаха, дулаахан үгөөрөө урмашуулха нүхэдынь олон байгаа.

— Роза эзэ талаантай басаган гэжэ һанадагби. Тэрэ түрүүшынгөө ажалай замые коллектив соо эхилээ. Тэрэнэй хүтэлбэрилдэг комсомол-залуушуулай бригадые комбинадай залуушуулые һурган хүмүүжүүлхэ талаар ехэ дүй дүршэлтэй болоһон коммунист Владимир Дмитриевич Макин хүтэлбэрилдэг. Тус бригадын хүдэлмэришэдэй 70 процентнь залуушуул юм. Энэ бригада өөһэдынгөө коллективһээ хоёр хүниие Октябрьска районно Соведэй депутадаар дэбжүүлээ юм. Тэдэнэй Роза Шолонова Вера Яковлева хоёр болоно, — гээд, тус цехэй комсомолой бюрогой секретарь Ирина Панфиловна Лиснеева хөөрэнэ.

...Зүб даа, бүд нэхэгшэдэй энэ цех өөһэдын түрүү онол аргатай, үеһөө үедэ дамжан ерэһэн ажалай ёһо заншалнуудтай, өөһэдын түрүү үүсхэлшэдтэй юм. Тиигэжэ ажалай ветерануудай жэшээ дээрэ залуушуул хүмүүжүүлэгдэдэг. Жэшээлхэдэ, тус цехэй мастерай туһалагша Михаил Викторович Матвеевэй гаргаһан «Ажалай журам нягтаар сахилгын оршон байдалда 1983 онии үнгэргэхэ» гэһэн үүсхэлые коллективынь халуунаар дэмжэжэ, тусхай штаб байгуулаад, иланхаяа залуушуулай дунда ехэхэн хүдэлмэри ябуулагдаа. Тиигэжэ энэ жэлдэ ажалай журам хазагайруулха ямаршье ябадал үзэгдөөгүй байхаһаа гадна, залуушуул өөһэдынгөө үүсхэлээр энэ темэдэ хөөрэлдөө үнгэргэдэг болоһон юм.

Үшөө нэгэ жэшээ дурдаха хүсэл түрэнэ. Энэл цехэй хүдэлмэрилэгшэ Юлия Александровна Александровагай «Табан жэлэйнгээ түсэбые дүрбэн жэлдэ дүүргэхэ» гэһэн үүсхэлынь коллектив соо үргэнөөр дэмжэгдэжэ, мүнөө эдэл залуу нэхэгшэд, тэрэ тоодо Роза Шолонова унаһан малгайгаа абаха сүлөөгүйгөөр хүдэлжэ байна бшуу.

...Нёдондо намар Москвагай областиин Мытищи хотодо үнгэргэгдэһэн бүд нэхэгшэдэй түрүү онол арга, уран бэлиг, дүй дүршэлые харалгын Бүхэроссиин конкурсдо Роза хабаадалсаһан байха юм. Энэ конкурсдо ороноймнай зүг бүриһөө эльгээгдэһэн түлөөлэгшэдэй дундаһаа Роза Шолонова онсо шалгаржа, 2-дохи һуури эзэлээд, «РСФСР-эй эрхим бүд нэхэгшэ» гэһэн дипломоор шагнагдаһан байна.

Гэхэ зуура коммунис ажалай ударник Роза Шолонова энэ жэлдэ хубиингаа түсэбэй ёһоор 22116 метр бүд нэхэхэ ёһотой байһан һаа, мүнөө түсэбһөө гадуур 4442 метр бүд нэхээд, байгша оной декабрь һарын тоосоогоор хүдэлнэ. Түүхэй эд гамтайгаар гаргашалха, эрхим шанартай продукци үгэхэ зорилготойгоор хүдэлхэһөө гадна, тэрэ ниитын хэрэгтэ эдэбхи гаргадаг. Энэ нүхэрнай арадай депутадуудай Октябрьска районно Соведэй депутат, цехэйнгээ гаргажа байһан продукциин шанарай түлөө харюусадаг «Комсомольско прожекторэй» гэшүүн һэн туладаа һая хүдэлхөөр ерэһэн дүү нүхэдтөө туһалха, дүй дүршэлөө тэдэнэртэеэ хубаалдаха уялгаяа хэзээдэшье мартадаггүй, тэрэнээ нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэжэ ябадаг.

Эдэ бүхы хэрэгүүдтэ сагаа яажа хубаарилдагаарнь һонирхоходом, Роза иигэжэ хөөрэбэ:

— Дүй дүршэлтэй нүхэдни хэдышье сүлөөгүй ябаад, намайе һургадаг, ойлгожо ядаһан юумыемни дахин, дахин дабтажа байжа ойлгуулдаг лэ байгаа ха юм. Мүнөө миниишье ээлжээн ерээ гэжэ ойлгодогби. Гэбэшье эрдэм мэдэсээ, мэргэжэлээ улам саашань дээшэлүүлхэ ёһотойгоо саг үргэлжэ мэдэрдэг болонхойб. Москвагай текстильнэ техникумдэ заочноор һураха хүсэл бии...

Энэнь зүб. Ажалдаа дурлаһан хүнэй эрмэлзэл, хүсэл, зориг гээшэ захагүй байдаг. Хэһэн ажалаараа сэдьхэлээ ханажа, туйлаһан амжалтаһаа тархяа эрьедэг абари зан Розодо үгы.

ПТУ-гай һүүлээр оройдоол 4—5 жэлэй хугасаа соо наһаараа эндэ хүдэлжэ ябаһан, дүй дүршэлөөр баян нүхэдөө хүсөөд, мүнөө тэн тэрээ хүдэлжэ байхаһаа гадна, комбинадай энэ олон ажалшадай дундаһаа шалгарха гээшэ бэлэн хэрэг бэшэ ааб даа. Зүгөөр тэрэ өөр тухайгаа хөөрэхэ огто дурагүй, өөртэнь хабаатай асуудал табихадам: «Манай бригада... минии нүхэд... бидэ...» гээд лэ хөөрэхэ дуратай. Тиимэл хадань сугтаа хүдэлжэ ябаһан нүхэдэйнгөө найдалые харюулжа шадахал хүн байна даа гэһэн бодол ээлүүдгүй досоом түрөө һэн.

...Энэл үдэр бүд нэхэлгын үйлэдбэриин партийна эхин организациин суглаан дээрэ КПСС-эй гэшүүндэ кандидат ябаһан Роза Шолонова партиин гэшүүндэ абтаба. Хүнэй наһан соо нэгэл дахин тудадаг энэ ехэ харюусалгатай, баяртайшье үдэрөөрнь халуунаар амаршалнабди.

**Г. РАДНАЕВА.**

**ҮРЭМДЭГШЭДЭЙ БРИГАДЫН АМЖАЛТА**

«Бурятгеология» нэгэдэлэй Хойто-Байгалай экспедициин Холодненско партиин үрэмдэгшэд жэлэй эхинһээ хойшо амжалтатайгаар ажаллана. Тэдэнэй дундаһаа нэгэдэхи классай үрэмдэгшэ Вячеслав Егоровой хүтэлбэрилдэг бригадын гэшүүд эрхим үрэ дүн туйлаа. Тэдэнэр байгша оной эхинһээ хойшо 3 метр утатай хадын хүрьһэ үрэмдэжэ, нэгэдэлэй үрэмдэгшэдэй бригадануудай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ илажа гараба. Энэл бригадада «Бурятгеология» нэгэдэлэй дамжуулгын Улаан туг барюулагдаа.

Холодненско партиин геологууд, үрэмдэгшэд, бусад мэргэжэлтэд арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи жэлэй түсэбтэ даабаринуудые болзорһоонь урид дүүргэхэ зорилгоор эдэ үдэрнүүдтэ эршэмтэйгээр ажаллажа байнхай.

**Ж. КЛИМЕНТЬЕВ.**

**АЗЕРБАЙДЖАНАЙ ССР.** Парижска Коммунын нэрэмжэтэ судна заһабарилгын заводто хэдэн бригада нэгэн нарядаар ажалладаг болонхой. Энээнэйл ашаар завод арбаад судна болзорһоонь урид заһабарилаа, 60 мянган киловатт-час элшэ хүсэ, 50 тонно түмэр хэрэгсэл алмаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: бригадир Джафар Фарзалиев (зүүн гарһаа) нэгэдэлэй директор Ниязи Каракашлы гэгшэтэй баталһан хэлсээгээ андалдажа байна.

ТАСС-ай фотохронико.

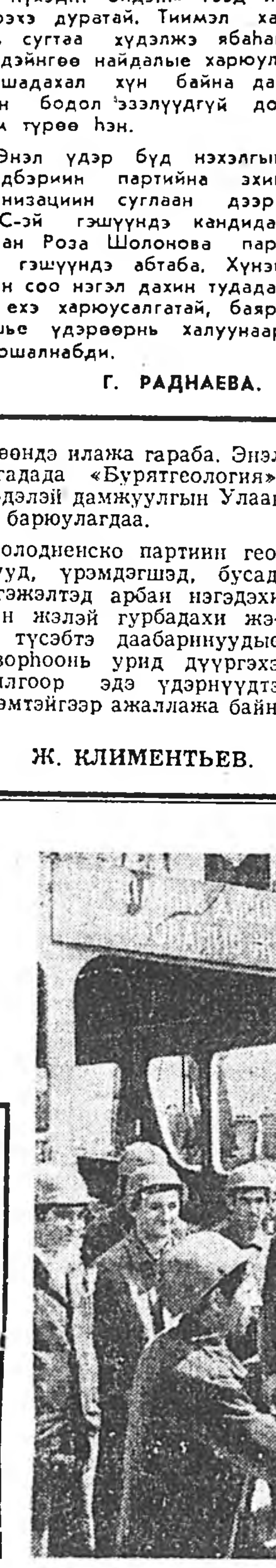

# ОРОНОЙ ТАРЯАЛАН ДЭЭРЭ

Ороной таряашад Октябриин һайндэрые габшагай ажалаараа угтанад. Хуряалгын хүдэлмэриие амжалтатайгаар түгэсхэлгэдэ, шэнэ ургасын һайдамтай үндэһэ һуури бэлэдхэлгэдэ тэдэнэй хүсэл оролдолгонууд элсүүлэгдэнэ.

КАЛИНИНГРАД. Областиин колхоз, совхозууд хабар таригдаха, орооһото болон орооһото-бобово ургамалнуудай үрэһэ хүрэнгые бардам хүрэхөөр нөөсэлөө юм. Эндэ бүхы үрэһэ хүрэнгынь дүрбэнэй гурбан хуби тарилгын шанарта хүргэгдөө. Харин 70 ажахыда гансал нэгэдэхи ба хоёрдохи классай үрэһэ хүрэнгэтэй болоо юм. Ургаса хуряалгын үшөө ябажа байха үедэ үрэһэ хүрэнгэ бэлэдхэхэ тусхай звенонуудай байгуулагдаһан газарта энэ нэн түрүүн туйлагдаһан байна. Озёрско, Багратионовско, Нестеровскэ районуудта үрэһэ бэлэдхэхэ хүдэлмэри бусадһаа һайнаар ябуулагдана.

ЗАПОРОЖИ. Ватутинай нэрэмжэтэ колхозhоо Социалис Ажалай Герой Н. Лемешковой даадаг звено Васильевска район дотороо эгээ түрүүлэн кукуруза хуряажа дүүргээ юм. Уялгаар хараалагдаһанай ёһоор, 100 гектарай туд бүриһөө 100 центнер орооһон хуряагдаа.

Индустриальна арга технологиин бүхы эрилтэнүүдые наринаар сахижал, иимэ амжалта туйлаабди гэжэ таряашад тоолоно. Мүнөө түрүү ажахын ажалшад ерэхэ жэлэй ургасын поли бэлдэжэ байнхай.

ПЯНДЖ. (Таджигай ССР). Таджикистанда хлопок хуряалгын хүдэлмэри түгэсхэхы шатадаа оронхой. Республика дотороо эгээ түрүүлэн Мирзоянецайн нэрэмжэтэ совхоз түсэбөө дүүргээ юм. Тэрэ 2.5 мянган тонно хлопок суглуулаад, гүрэнэ тушаажа эхилэнхэй. Вахшска голой олохон бригаданууд болон агроучастогууд гектар бүриһөө 35—40 центнер хлопок суглуулаа.

Республика дотор бүхыдөө түсэбөөр хараалагдаһан ургасын 70 гаран процентнь суглуулагдаа юм.

ПЕНЗЭ. СССР-эй Үнгэтэ металлургиин министерствэһээ эндэхи овощ ургуулагшадта баяр хүргэһэн телеграмма ерээ. Холын Хойто зүгэй нютагуудта хүдэлдэг һалбариин хүдэлмэрилэгшэдтэ тэдэнэр саг болзортонь элбэг ехэ мангир эльгээһэн байгаа юм. Ороной холын Хойто зүгэй бусадшье нютагуудта, мүн тэрэшэлэн Москвада, Ленинградта, Тюменьдэ, бусад хото городуудта энэ продукци һаатуулгагүй эльгээһэн байна.

УЧАРАЛ. (Талды-Курганска область). Алакульска районой «Инталинский» совхозой таряашад гектар бүриһөө 500 центнер свёкло суглуулжа, Казахстан дотороо эгээ түрүүлэн саахарай свёкло гүрэндэ худалдаха табан жэлэй түсэбые дүүргээ юм. РАПО-гай соведэй үүсхэлээр хамтын подряд ба хүдөө ажахын үнэтэ ургамалые тарижа ургуулха индустриальна арга технологи нэбтэрүүлһэнэйнь ашаар энэ туйлагдаа.

(ТАСС-ай корр)

# АРАДАЙ ҺУНГАМАЛНУУДАЙ ҮҮРГЭ ЕХЭ

секретарь Валентина Игнатьевна Щербакова, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой тугалшан Раиса Цыдыпдоржиевна Аюшеева болон бусад депутадуудай дунда эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэри үнгэргэдэг, һунгагшадай захянуудые саг болзортонь дүүргэхын тула оролдосотойгоор ажалладаг хүнүүд юм. Эрхим ажалайнгаа, мүн ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадаһанайнгаа түлөө Раиса Цыдыпдоржиевна Болгари ошохо путёвкоор шагнагдааһэн. Тэрэ депутадуудай нэгэ бүлэгэй эдэбхитэй гэшүүн байһан тула колхозойнгоо ажал хэрэгэй ябасаар, илангаяа мал ажалай хүгжэлтөөр һонирхожо, адууһа малайнгаа тоо толгойе олошоруулха, тугал, хурьгадаа гарза хоролтодо оруулхагүйн, ехэ продукци абажа гүрэндэ тушаахын тула бүхы хүсөөрөө оролдодог, мүн энэ хэрэгтээ ажахын бэшэшье хүдэлмэрилэгшэдые олоор хабаадуулдаг байна.

Ажахынгаа ажал хэрэгээр һонирхонги, тэрэнэйнгээ саашанхи хүгжэлтэдэ өөһэдынгөө хубитые оруулхын тула шармайн оролдодог хүнүүд манай поссоведэй ажахынуудта үсөөн бэшэ юм. Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой механизатор, районно Соведэй депутат Жамсо Бадмаевич Самьяев эрхим ажалаараа район доторoo суутай болонхой. Тэрэнэй хүтэлбэрилдэг бригадынхид таряа хуряалгын үедэ даалгагдаһан түсэбөө холо үлүүлэн дүүргэжэ, һайн шанартай ехэ таряа хадажа, гүрэндэ тушааһан юм. Тиигэжэ тэдэнэр Эдеэ хоолой программа бэелүүлхэ хэрэгтэ өөһэдынгөө хубитые бага бэшээр оруулалсаа гэшэ. Промышленна предприятинуудаймнай хүдэлмэрилэгшэд мүн лэ эрхимээр ажаллан, КПСС-эй ЦК-гай һүүлэй үеын Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө оролдоно. Энэ талаар үйлэдбэри дээрэ байгуулагдаһан депутадуудай бүлэгүүд болон саг үргэлжын постнуудай гэшүүд, арадай һунгамалнууд тодорхой хүдэлмэри ябуулна. Тиигэжэ ажалшадай дунда ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулхынгаа хажуугаар, арадай хиналтын бүлэгүүдтэй хамта шалгалтануудые үнгэргэнэ, коллективүүд дотор элирүүлэгдэһэн дутуу дундануудые усадхаха хэрэгтэ хабаадалсана. Депутадууднай комсомолой болон партийна организацинуудтай нягта холбоо барисаа байгуулан, шухала шухала асуудалнуудай гарахада, саг дарыдань олоной үзэмжэдэ табин, зүб шиидхэбэринүүдые абадаг байна.

Элхиин транспортна предприятиин директор, поссоведэй депутат Анатолий Евстафьевич Корнаков энэ хэрэгтэ анхаралаа ехээр хандуулан, үбһэ тэжээл бэлэдхэлгын үедэ шефтээ абаһан ажахыдаа горитой туһаламжа үзүүлжэ шадаа. Дайнай, ажалай ветеран Петр Дмитриевич Савотеев депутадуудай, ажалшадай дунда ойлгууламжын хүдэлмэри шадамар бэрхээр ябуулдаг, залуушуулай ёһотойл үльгэр жэшээ болохоор һурган хүмүүжүүлэгшэ юм. «Сельхозхимия» нэгэдэлэйхид, Элхиин авто-заһабарилгын завод жэл бүри ниитын адууһа малда үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг. Энэшье жэлдэ, сагай уларилай хэды хура бороотой байбашье, тэдэнэр хараалагдаһан түсэбөө бэелүүлжэ шадаа. Элхиин участково больницын, хэлхээ холбооной таһагай болон худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэд үбһэ бэлэдхэлгэдэ, хартаабха хуряалгада олооро хабаадалсаа. Элхиин дунда һургуулиин һурагшад эндэ онсо шалгаржа, бидэнэй «хоёрдохи хилээмэн» болохо хартаабха һайн шанартайгаар, саг болзортонь хураан абажа, ажахынуудта горитой туһаламжа үзүүлээ.

Тосхон һууринуудаа болбосон түхэлтэй болгожо, модо һуулган ногооруулха талаар Зэдын ба Мухар-Шэбэрэй районуудай ажалшадай гаргаһан үүсхэлые манай Элхиин поселково Соведэй хүдэлмэрилэгшэд халуунаар дэмжэжэ, энэ хэрэгтэ һууринайнгаа хүн зониие олоор хабаадуулаа. Һүүлэй хэдэн жэлнүүдтэ манай һуурин танигдахаар бэшэ болотороо хубиланхай, байрын шэнэ гэрнүүд олоор баригдана. Арбадахи, арбан нэгэдэхи табан жэлнүүдэй туршада Элхидэмнай дунда һургуули, түс бүридөө 36 байратай, дүрбэн дабхар 2 гэр, 280 байратай хоёр дабхар гэрнүүд баригдажа, ашаглалгада үгтөө. Районой «Сельхозтехника» нэгэдэлэй хүдэлмэрилэгшэдтэ 140 байратай гэрнүүд, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозойхидто байрын 90 гэр, хүүгэдэй саад баригдаа. Тиигэжэ энэ ажахыда гэр байрын ба хүүгэдые саадта оруулха талаар асуудалнууд шиидхэгдээ. Колхозой түбтэ найман жэлэй һургуули баригдажа байна. Һуралсалай хоёрдохи четвертьдэ тэрэнь ашаглалгада үгтэхөөр хараалагдана. Худалдаа наймаанай түбэй байшан болхоогдохоор һууринь табигдажа эхилэнхэй. Соёлой байшан спортивна үргэн залтайгаар, библиотекэтэйгээр, фельдшерскэ пункт, конторо баригдаа. «Сельхозтехника» нэгэдэлэйхидтэ 2 байратай гэрнүүд, хүүгэдэй саад, 2 магазин, столово баригдажа, «Луговая», «Заводская» үйлсэнүүд асфальтаар хушагдаһан байна. Тиихэдэ нөөсэлсэлгын касса, аптекэ, номой магазин нээгдэхээр хараалагдана. Бүдүүдые наймаалха «Ткани» гэжэ магазин энэ жэлдэ ашаглалгада оруулагдаха юм.

Гэбэшье ажалдамнай дутуу дунданууд ушараад лэ байдаг. Тэдэнэй нэгэн гэхэдэ, ариг сэбэрые сахилга болоно. Заводой хүдэлмэрилэгшэдтэ байрын гэрнүүдые олоор барижа, энэ талаар үзэгдэдэг дутуу дундануудые һаяын сагта шиидхэлгэ бидэнэй гол зорилго болоно. Энэ хэрэгтэ манай поссоведэй гүйсэдкомой хүдэлмэрилэгшэд, арадай депутадууд анхаралаа хандуулан, зохихо шиидхэбэринүүдые абаха бэзэ гэжэ найданаб. КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он), июниин (1983 он) Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхын, СССР-эй Эдеэ хоолой программа дүүргэхын тула манай һууринай ажалшад эрмэлзэхэнь лабтай.

**Р. БАЗАРОВА,**
**Загарайн районой Элхиин поселково Соведэй түрүүлэгшэ.**

ВЕНГРИ. Энэ орондо хүн зоной ажаһууха гэр байрын барилга тон шухала социальна программа гэжэ соносхогдонхой. Шэнэ гэрнүүдые барилгада Венгриин правительство мүнгэ зөөри ехээр һомолдог юм.

Ороной ниислэл Будапешт болон томо промышленна хото, городуудта гэр байрын барилга илангаяа үргэн дэлисэтэй. Имагтал үнгэрһэн хоёр жэлэй туршада ниислэл хотын ажалшад 34 мянган шэнэ гэр байрада пүүн ороһон байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Пештын Кебанья-Уйхедь гэжэ шэнэ квартал харуулагдана.

МТИ—ТАСС-ай фото.

# Уласхоорондын ШЭНЖЭЛЭЛ

## АРАДУУД ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ ТҮЛӨӨ

«Эб найрамдалые аршалан хамгаалая!», «Дайн бү болог!», «Буу зэбсэг ехээр бүтээн гаргалгые болюулха!» гэһэн эдэ лозунгнууд бүхы дэлхэй дээрэ уряа болон сууряатана. Буу зэбсэг хуряан абалгын талаар ООН-ой Генеральна Ассамблейн тусхай нэгэдэхи сессиин ба Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй үүсхэлээр буу зэбсэг хуряан абаха ябуулгануудай неделиин үедэ дайнда эсэргүү демонстрацинуудта хабаадахын тулада Европодо, мүн бусад түбинүүд олон миллион хүн зон үйлсэнүүдтэ гарана.

Дайнда эсэргүү, хэм хэмжүүрэйнгээ талаар үзэгдөө дуулдаагүй ехэ демонстрацинууд ФРГ-дэ болобо. Дайнда эсэргүү ябуулгын эдэбхитэд Гамбург, Бонн, Штутгарт ба бусад городуудта аяар 100 мянганһаа дээшэ митинг, манифестаци, демонстраци ба бусад ябуулгануудые үнгэргөө. Тэдээндэнь 2,5 миллионһоо дээшэ хүн зон хабаадаһан байха юм. ФРГ-гэй бүхы хүн зон үзэл бодолой, политическэ ба шажан мүргэлэй талаар хамаг арсалдаагаа хаяжа ерээд, буу зэбсэг ехээр бүтээн гаргалгые болюулха, Баруун Германиие дунда зэргын зайда буудагдаха американ ядерна шэнэ ракетэнүүдые тараан тодхохо талмай болгохо һэдэлгые болюулха гэһэн эрилтэ эрид шангаар, барандаа нэгэн һаналтайгаар табиба.

«Ракетэнүүд бү асарагдаг!», «Ядерна үхэл бү үзэгдэг!» гэһэн лозунгнуудтай демонстрантнуудай колоннонууд Брюсселиин, Римэй, Афинын эртэ урда сагай талмайнуудта, Парижай, Лондоной, Мадридай проспектнүүдтэ, «хуушан түбиин» бусад городуудай үйлсэнүүдтэ багтажа ядатараа гараа. Японо оройдоо хоёрхон үдэрэй туршада дайнда эсэргүү митинг болон демонстрацинуудта гурбан миллионһоо дээшэ хүнүүд хабаадаһан байна.

Мүн океанай саада талада ядерна дайнда эсэргүү хүдэлөөн улам үргэдэнэ. Ушарынь гэхэдэ, президент Рейганэй захиргаан энэ дэлхэйдэмнай айхабтар ехэ аюул тохёолдуулжа болохо буу зэбсэгүүдые түүхэдэ үзэгдөөгүй ехээр бүтээн гаргана. Эдэ үдэрнүүдтэ Холбоото Штадуудай олон арбаад городуудта американецуудай Сагаан байшангай балмад муухай политикада эсэргүү, Баруун Европодо «Першинг-2» ба далита ракетэнүүдые тараан тодхолгодо эсэргүү олон миллион американ бүлэнүүдые үлэн хооһон байдалда хүргэжэ байһан сэрэгэй бюджедые дээшэлүүлгэдэ эсэргүү байһанаа мэдүүлнэ.

Дай эсэргүүсэн, бүхы дэлхэй дээрэ үргэн далайсатайгаар дэлгэрһэн хүдэлөөнэй түрүү зэргэдэ Советскэ Союз ба социалис хани нүхэсэлэй бусад оронууд ябана. Эб найрамдалые бэхижүүлгэдэ, шахардуу шанга байдалые һуларуулга ба буу зэбсэг ехээр бүтээн гаргалгые хизаарлалгада зорюулагдаһан тэдэнэй бүтэмжэтэй һайн дурадхалнуудые дэлхэйн түрүү үзэлтэй хүнүүд һайшаан дэмжэнэ. «Хүн түрэлтэн ухаан бодолоо алдаагүй, алдаха ёһошьегүй. Энээниие Европо ба бусад түбинүүд дээрэ үргэн ехээр дэлгэрһэн ракетэнүүдтэ эсэргүү, дайнда эсэргүү хүдэлөөнүүд, тэдээндэ хабаадажа байһан социальна, политическэ, шажан мүргэлэй элдэб үзэл бодолтой хүнүүд элирхэйлэн харуулна» — гээд КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. В. Андроповой хэһэн мэдүүлгэ дотор онсологдон тэмдэглэгдэнэ.

## ВАШИНГТОНОЙ БАНДИТ ЯБУУЛГА

Гүрэнэй политикын хэмжээндэ Вашингтоной хүргэһэн уласхоорондын хархис муухай, эгээл бүдүүлиг ябуулга гэжэ Америкын далайн пехотын хүсөөр Гренадые эзэмдэжэ байһан ушарые дэлхэйн олониитэ сэгнэбэ. Карибска далайда оршодог энэ тон багахан аралай патриодуудые хэһээхын, Гренадын бэеэ даанхай байдалые үгы хэхын, тэрэнэй правительствые унагаахын тулада эльгээгдэһэн США-гай далайн пехотын «амгалан байдал тогтоохо» зорилго тухай президент Рейганэй хэһэн мэдүүлгэ айхабтар зэбүүрхэмэ, үнэн сэхэ бэшэ.

Эндэхи регионой хэдэ-хэдэн оронууд Гренадада «эмхи гурим ба демократи һэргээн бодхоохо талаар хамтын хүсэлэл оролдолгодо туһалхыень» США-е гүйһан байна гэжэ байгаад, Сагаан байшангай эзэн американ империализмын энэ гэмтэ шэнэ ябуулгые сагааруулха һэдэлгэ гаргана. Рейганэй мэдүүлгын эхинһээ абаад эсэс хүрэтэрөө худал, хуурмаг байһые захиргаанайнь тусхайта ажал ябуулагшад мэдэрхэ баатай болобо. Гренадада добтолон оролгые Пентагон, ЦРУ ба американ бусад тусхай албанууд бэлдээ, интервенциие американ сэрэгүүдээр бэелүүлээ, тиихэдэ Карибска далай шадарай американ дахуул журамтай зарим оронуудай энэ хэрэгтэ хабаадалсаһан ушар хадаа «хамтын ябуулга» гэжэ харуулха хэмжээн мүн байһаниинь мүнөө эли тодо болонхой.

Энэ орондо 1979 оной март һарада болоһон революциин илалтын һүүлээр үнгэрһэн саг соо Вашингтон мүнөө хэгдэһэн бандит ябуулгада бэлдэһэн байха юм. Бодото дээрээ Рейганэй захиргаан засагай хүтэлбэридэ ерэн сасуугаа, бэеэ даагаад хүгжэхэ замда гараһан Гренадын арадта дай соносхоһон гэшэ. Карибска далай шадарай оронуудта, мүн США-да өөһэдтэнь «аюултай» гэжэ этигүүлхые оролдон, Сагаан байшангай эзэн өөрөө энэ тон багахан орониие бүдүүлиг муухайгаар нэгэтэ бэшэ хардаһан, харааһан байха. Хоёр жэлэй саада тээ «Оунш венгер-81» гэжэ сэрэгэй маневрой үедэ Гренадын арал дээрэ далайн пехотые буулгаха талаар һургуули хэгдэһэн. Энэ зорилгоор Пуэрто-Рикын Вьекес гэжэ арал шэлэгдэһэн юм. Тэрэнэйнь байгаалиин эрхэ байдал, американ хэблэлэй тэмдэглэһэнэй ёһоор, Гренадынхида адли. Карибска далайда Пентагоной үнгэргэһэн сэрэгэй бусад маневрнуудташье Гренадые эзэмдэн абалгаар тусхай һургуули хэгдэһэн гэшэ.

Национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөндэ, империализмда эсэргүү хараа бодол баримталдаг оронуудта дурагүй президент Рейганэй шуһата муухай, гэмтэ ямаршье ябуулгануудые хэхээр бэлэн байһаниие дээрэ дурсагдагша американ эзэрхэг түримхэй аашанууд элирхэйлэн гэршэлнэ. Гренадада боложо байһан үйлэ хэрэгүүд Никарагуада ба Вашингтоной зонхилгодо ородоггүй правительствануудтай бусад оронуудта тохёолдожо магад гээд баруун оронуудай хэблэлэй имагтал эдэ үдэрнүүдтэ бэшэжэ байһан дэмы бэшэ.

Сагаан байшангай бандит ябуулгануудые бүхы дэлхэйн хүн зон зэбүүрхэн буруушаажа байна. Иимэ харата муухай ябуулга ямаршье юумээр сагааруулагдахагүй гээд Вашингтоной өөрынь союзнигууд мэдүүлнэ.

## БҮТЭМЖЭТЭЙ ХАРАА БОДОЛ

«Табан минутагүй арбан хоёр» гэһэн шэнги һэргылэмжэ мүнөө манай дэлхэйн бүхы заха хизаарнуудта боложо байһан хэдэн мянган манифестантнуудай олон ондоо хэлэн дээрэ соностоно. Тэдэнэр барандаа Баруун Европодо американ ядерна шэнэ ракетэнүүдые тараан тодхохо гэһэн США ба НАТО-гай аюулта түсэбүүдтэ эсэргүү байһанаа эрид шууд мэдүүлнэ. Вашингтоноор хараалагдаһан энэ түсэбэй бодото дээрээ бэелүүлэгдэхэ болзор хүрэтэр тоотойхон недели үлэбэ. Женевэдэ хэгдэжэ байдаг хөөрэлдөөнэй үнгэрһэн сагтай жэшэбэл, үнэхөөрөө «табан минута».

Европодо, мүн бүхы дэлхэйдэ аюул тохёолдуулжа болохо өөһэдынгөө бодомжогүй политикын түлөө харюусалгаһаа хулжахые оролдон, США ба тэдэнэй Европодохи зарим союзнигууд Женевэдэхи мухардалгын түлөө гэм зэмэеэ Советскэ Союзда тохохо һэдэлгэ гаргана.

«Правда» газетын асуудалнуудта КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. В. Андроповой үгэһэн харюунууд дотор тэдэнэй идхалгын уг зорилгонууд элирхэйлэгдэн харуулагдаба. «Ушар байдалые зүбөөр ойлгохо ябадалда американ талын хубхай хооһон үгэнүүдһээ сааша гарадаггүйнь эли болобо. США-гай хараа бодолой гол уг зорилго хубилалтагүй үлэнэ: Европодо американ шэнэ ракетэнүүдые тараан тодхожо, сэрэгэй хүсэнэй талаар СССР-һээ булюу байдалтай болохо ябадал өөһэдтөө хангахые оролдоно» гээд Ю. В. Андропов тэмдэглээ. Энэ үнэн сэхэ бэшэ, миил нэгэн талын хараа бодолдо Советскэ Союз бодото байдалда харюусама үнэн зүб иимэ эрилтэ табина: дунда зэргын зайда буудагдаха ядерна зэбсэгүүдэй талаар Европодохи хүсэнүүдэй тэнсүүри хубилгагдан эбдэгдэхэ ёһогүй. Түс асуудалаар нэмэлтэ зарим алхамуудые хэхээр бэлэнбди гэжэ Ю. В. Андроповой хэлэһэн үгэнүүд энэ хэрэгтэ манай ороной бүтэмжэтэйгөөр, урагшаа һанаатайгаар хандадаг байһанай эли гэршэ.

Эндэ нэн түрүүн юун тушаа хэлэгдэнэб гэхэдэ, Англи ба Франциин ракетэнүүдтэ мүнөө хэды боеголовкын табяатай байһаниие хараада абан, совет ракетэнүүдэй боеголовконуудтай адли тоотой байха ябадал хангахын тулада СССР Европодо СС-20 ракетэ шэглүүлэн табиха 140 түхеэрэлгэтэй байхаар бэлэн. Тодорхойлон хэлэхэдэ, НАТО-гай талада бии байһан дунда зэргын зайда буудагдаха ракетэнүүдые табиха түхеэрэлгэнүүдэй тооһоо нилээд үсөөн байха болоно. Тиихэдэ үшөө юун тушаа эндэ хэлэгдэнэб гэхэдэ, Европодо ядерна буу зэбсэгүүдые хизаарлаха тухай хэлсээнэй хэрбээ баталагдаад, хүсэндөө ороод байгаа гэшэ һаа, СССР-тэ, тэрэнэй зүүн зүгэй районуудта СС-20 түхэлэй ракетэнүүдые тараан тодхолго зогсоогдохо болоно. Һүүлэй һүүлдэ Англиин «Гардиан» газетын «эгээл бэрхэшээлтэй, арсалдаа ехэтэй» гэжэ тоолодог асуудалаар Советскэ Союз баһа нэгэ алхам хэхээр бэлэн. Тодорхойлон нэрлэбэл, дунда зэргын радиуста ниидэхэ ядерна зэбсэгтэй самолёдуудай тоое СССР-тэ, мүн НАТО-дашье адли тэгшээр тогтоохо тухай. Энэ хадаа Советскэ Союзай түрүүн оруулһан дурадхалһаа тон илгаатай.

Эб найрамдалай хэрэгые эгээл үнэтэйгөөр сэгнэдэг, хүн түрэлтэнэй ерээдүйн түлөө һанаагаа ехээр зобожо байһан бүхы хүнүүд Советскэ Союзай зүгһөө хэгдэһэн энэ шэнэ һайн һайхан, Европоһоо, мүн бүхы дэлхэйһээ ядерна дайнай аюулые зайсуулха гэһэн үнэн сэхэ хүсэл эрмэлзэлые сэдьхэлээ ханан угтаба. «Правда» газетын асуудалнуудта Ю. В. Андроповой үгэһэн харюунууд бүгэдэ ниитын эб найрамдалай хуби заяанай түлөө харюусалгаар сүм нэбтэрэнхэй гээд Чехословакиин «Руде право» газетэ онсолон тэмдэглэнэ. Ю. В. Андроповой мэдүүлһэнэй ёһоор, «эндэ тодо һонор ойлгосо байха ёһотой: Баруун Европодо американ шэнэ ракетэ асарагдабал, мүнөө Женевэдэ хэгдэжэ байһан хөөрэлдөөе саашадань үргэлжэлүүлхын аргагүй болохо».

**В. МАЛЫШЕВ,**
**О. КОЛЕСНИКОВ,**
**Б. ШАБАЕВ.**
**(ТАСС).**

# ТАСС • АПН
# ХИЛЫН СААНАҺАА

## ДЭЛХЭЙН ГАЗЕТЭНҮҮД ЮУН ТУХАЙ БЭШЭНЭБ?

«Правда» газетын асуудалнуудта нүхэр Ю. В. Андроповой үгэһэн харюунуудые дэлхэйн хэблэл үргэнөөр тайлбарилжа үргэлжэлһөөр. Ядерна дайнай аюулые зайсуулан сараха, Европодо ба бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал бэхижүүлхэ талаар совет хүтэлбэрилэгшэ эб найрамдалта шэнэ үүсхэл дэбжүүлбэ гээд Болгариин «Работническо дело» тэмдэглэнэ. Али нэгэн талын аша туһые хохидуулангүй Женевэдэ хэлсээ туйлахын тула бүхы шухала зүйлнүүд тэрээн доторнь бии.

Советскэ Союз хэлсээ туйлахые оролдоно, дундуур зайда хэрэглэгдэхэ ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдэй талаар Европодохи тэнсүүриие эбдэхэгүй тула тэрэ тодорхой шиидхэбэринүүдые бэдэрнэ гэжэ Польшын «Трибуна люду» онсолон тэмдэглэнэ. СССР тэдэнэй хэмжээе ехээр доошолуулха дурадхал оруулна гээд ПОРП-ын ЦК-гай хэблэлэй орган заана.

Женевэдэхи хөөрэлдөөнүүдые амжалтатайгаар түгэсхэлгэ Европодо ба бүхы дэлхэй дээрэ арадуудай аюулгүй байдалые хангаха гол нүхэсэл болоно гэжэ тоолохо зуураа, Советскэ Союз али алиндань таарамжатай хэлсээнүүдые туйлахын тула бүхы юумэ хэнэ гэжэ Монголой «Үнэн» бэшэнэ. «Правда» газетын асуудалнуудта Ю. В. Андроповой үгэһэн харюунууд эб найрамдал болон арадуудай аюулгүй байдал хангаха гэһэн СССР-эй һайн һайхан эрмэлзэлэй үшөө нэгэ гэршэ болобо гэжэ газетэ тэмдэглэнэ.

## ВФП-гэй БЮРОГОЙ МЕМОРАНДУМ

ПРАГА. Буу зэбсэг хуряахын түлөө ябуулгануудай долоон хоногтой дашарамдуулан, Профсоюзуудай Бүхэдэлхэйн Федерациин бюро меморандумтайгаар хандаба. Европодо американ шэнэ ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые тараан тодхохо түсэбүүдһөө арсаха, адли тэгшэ эрхын ба аюулгүй байдалай үндэһэ һуури дээрэ ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдэй нөөсэнүүдэй мүнөө байгааша хэмжээе хороохо хэрэгтэй гэһэн эрилтэ тэрээн соонь табигдана.

Ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдтэй бүхы гүрэнүүд тэрэниие түрүүлэн хэрэглэхэгүй гэһэн уялга, Советскэ Союздал адли абаха ёһотой гэжэ ВФП дурадхана. Зэбсэглэлгэдэ зорюулагдаһан гаргашын хороогдоходо сүлөөрһэн мүнгэ зөөри социально-экономическа хүгжэлтын ажалшадай һуудал байдалые дээшэлүүлхэ зорилгонуудта зорюулагдаха һэн гэжэ документ дотор онсолон заагдана. Уласхоорондын профсоюзна хүдэлөөн буу зэбсэг хуряахын түлөө бүхэдэлхэйн ябуулгада эдэбхитэйгээр хабаадана гэжэ меморандум дотор хэлэгдэнэ.

## СОВЕТ-АФГАН ХАНИ БАРИСААНАЙ ДОЛООН ХОНОГ

КАБУЛ. Демократическа Афганистанай ниислэл хотодо совет-афган хани барисаанай долоон хоног эхилээ. Тэрэниие нээлгын баярай суглаан дээрэ Афганистанай Арадай-Демократическа партиин ЦК-гай гэшүүн, ДРА-гай Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо А. М. Сарболани үгэ хэлээ. Афган-совет хани барисаан түүхэтэ үндэһэтэй юм, тиин апрелиин революциин һүүлээр тэрэ оүри бата болоо юм гэжэ тэмдэглээ. Совет-афган харилсаа холбооной үрэ түгэс дүнгүүд афган общественын бүхы ажал ябуулгада мэдэрэгдэдэг.

УССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо К. И. Масик түрүүтэй совет делегаци хани барисаанай долоон хоногто хабаадахын тула эндэ ерэнхэй.

Баярай суглаанай түгэсхэлдэ совет артистнуудай коллективэй ехэ концерт амжалтатайгаар үнгэрөө.

**ФРГ. Немец профсоюзуудай нэгэдэлэй уряалаар олон миллион ажалшад эб найрамдалай хэрэгые дэмжэһэн забастовко соносхобо. Бүхы орон дотор предприяти болон эмхи зургаанууд табан минутын туршада ажалаа болюулһан байна. Ингэжэ ФРГ-гэй хүн зон ядерна дайе буруушаажа байһанаа мэдүүлбэ.**

**ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Франкфурт-на-Майне хотодо болоһон дайн сэрэгтэ эсэргүү жагсаалда хабаадагшад.**

ДПА—ТАСС-ай фото.

## ВАШИНГТОНОЙ ЭЗЭРХЭГ ТҮРИМХЭЙ ЯБУУЛГЫЕ БОЛЮУЛХА

Холбоото Штадуудай үүлхэһэн бэеэ даанхай Гренадада харша эзэрхэг түримхэй ябуулгаар бүхы дэлхэй дураа гутана. Амгалан тайбан байдалда ба хүн түрэлтэндэ харша энэ гэмтэ ябуулгые дэлхэйн түрүү үзэлтэй бүхы хүсэнүүд [illegible]шаана. НАТО-гай талаар США-гай зарим союзнигуудшье буруушаажа байһанаа мэдүүлнэ.

МАНАГУА. США-гай булимтаралгын сэрэгүүдые дары түргэнөөр олтирог дээрэһээ гаргаха, энэ орондо харша эзэрхэг түримхэй ябуулгануудые болюулха эрилтэ табихыен Никарагуагай Республикын гүрэнэй Совет дэлхэйн бүхы парламентнууд болон арадуудта хандаба. Уласхоорондын байдалые шахардуу болгохо талаар Рейганэй засаг захиргаанай политика мэдүүлгэ дотор эрид шууд буруушаагдана.

БОГОТО. Уласхоорондын харилсаануудта хүсэ хэрэглэлгые, бэеэ даанхай гүрэндэ харша булимтаралгые Колумби буруушаана гээд правительствын хуулита мэдүүлгэ дотор онсолон хэлэгдэнэ. Энэнь хуули буса ябуулга мүн гэжэ тэрэ сэгнэнэ. США-гай ба эзэрхэг түримхэй ябуулгада хабаададаг бусад оронуудай сэрэгүүд олтирог дээрэһээ гаража ошохо зэргэтэй гэжэ тоолоно.

ПРАГА Профсоюзуудай Бүхэдэлхэйн Федераци 206 миллион гэшүүдэйнгээ үмэнэһөө Гренадада харша США-гай дээрмэдэлгые дураа гутан буруушаана гээд эндэ толилогдоһон ВФП-гэй мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ. Һаналаа нэгэдэлгын хүдэлөө дэлгэрүүлхые, ороной газар дайдада сүмэрэн ороһон сэрэгүүдые гаргахые эрилтэ табихыень бүхы оронуудай профсоюзуудые тэрэ уряалба.

БУДАПЕШТ. Американ эзэрхэг түримхэй сэрэгүүдэй Гренадын газар дайдада бүдүүлигээр булимтаран оролгые венгер арад буруушаана гээд ВНР-эй правительствын мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ. Булимтаралгые дары түргэн болюулха, США-гай ба тэрэнэй союзнигуудай сэрэгүүдые энэ оронһоо гаргаха эрилтэ документ дотор табигдана

**БУРЯАД ОРОНОЙ СУУТА ХҮНҮҮД**

# ХУБИСХАЛШЫН МҮНХЭ ДУРАСХААЛ

Агууехэ Октябриин хубисхалые халуунаар угтан абаһан, тэрэнэй илан мандахын түлөө тэмсэжэ, ами наһаяа зорюулһан залуушуул манай Буряад орондо олон һэн. Арадай интеллигенциин болон эрдэм һургуули шудалжа ябаһан һурагшадай эгээл түрүү хубинь өөһэдынгөө арад түмэнэй урда айхабтар ехэ харюусалгатай байһанаа гүн гүнзэгыгөөр мэдэржэ, ёһотой үнэн сэхэ революционернүүдэй зэргэдэ жагсаһан алдартай.

Тэдэнэй нэгэн Евгений Манзанов хадаа Эрхүүгэй большевигүүдэй дунда хүмүүжэһэн тэмсэлшэ һэн. Олон хүбүүд, басагад шэнги нюуса марксистска кружогто ябажа, марксис үзэл бодолой эхин үндэһые ойлгон хадууһан байгаа. Үшөө эгээл эдир наһанһаа Женя үзэл бодолойнгоо талаар болбосорон хүмүүжэжэ, хубисхалшадай зэргэдэ ажалшан арадай үнэн хэрэгэй түлөө хатуу шэрүүнээр тэмсэхэ хүсэл зоригтой болоо һэн. 1917 ондо Эрхүү хотодо эсеро-юнкернүүдэй буһалгаае даран усадхаха талаар байлдаануудта хабаадалсажа, тэрэ эгээл түрүүшынхеэ тэмсэлэй дүршэлтэй боложо, зоригоо хатуужуулһан гээшэ.

Эдир тэмсэлшэн тухай М. М. Сахьянова ингэжэ бэшээ бэлэй: «Женя—ехэ һүбэлгэн, түргэн абари зантай хүбүүн. Өөрынгөө бага наһанай хэмжээгээр политическэ эрдэм мэдэсэ ехэтэй, дайшалхы ажал ябуулгада эрмэлзэн оролсодог зантай. Женя Манзанов Эрхүү хотодо болоһон байлдаануудта хабаадалсажа, улаан гвардиин бүридэлдэ абтаад, сагаантанай сэрэгүүдтэй гартаа буу барин дайлалдаһан, удаань эрэлхэг зоригтойгоор хосорһон байна». Эдэ үгэнүүдые «Соведүүдэй засагай түлөө тэмсэлшэд» гэжэ номой 165-дахи нюурта уншажа болоно.

Женя Манзанов Эрхүүгэй комсомолые эмхидхэгшэ, 1917 оной декабриин байлдаануудта хабаадагша Зинаида Бланковагай дүтын нүхэр байһан юм. Комсомолой Буряадай обкомой түрүүшын секретарь Н. Е. Кузьян өөрынгөө нэгэ статья дотор Манзановай бэшэһэн дэбтэрһээ нэгэ иимэ хэһэг тунхаглаа бэлэй. «Үсэгэлдэр намайе Бланковатай танилсуулаа... Большевик һурагшадай секцидэ намайе бэшээ. Мүнөө шанга хүдэлхэ, ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулха болоноб».

ВЛКСМ-эй Буряадай обкомдо А. Годлевскаягай бэшэг бии. Тэрэнэй буулгабари хубиин архивта хадагалаатай. Энэ бэшэг соо нигэжэ уншанабди: «Губерниин Гэгээрэлэй комиссариадай хүдэлмэрилэгшэ гэжэ Манзановые мэдэхэб. 1918 ондо 3 комсомолшуудай тоодо оролсожо, Ольховкодо ажалша коммуна байгуулха талаар үүсхэл гаргаа һэн. Теэд энэ хэрэг хүсэд бэелүүлэгдэжэ шадагдаагүй юм. Сагаан чехүүдэй үймөөн эхилжэ, саг зуура Эрхүүһээ сухариха баатай болоогдобо. «Удангүй Колчагай эзэрхэг түримхэй ябуулганууд эхилээ бэлэй. Эндэ Женитэй сугтаа Сергей Постоловский, Сергей Поссен гэгшэд хүдэлбэ. Сергей Постоловский (тэрэнэй эгэшэ Ксения комсомолка байһан, удаань коммунистка болоо һэн — Н. М.) түрмэдэ хаагдаба. Түрмэһөө гарамсаараа, тэрэ сагтаа Эрхүүһээ гаража ошоһон юм». Мүн энээн тухай «Эрхүүгэй комсомолой түрүүшын алхамууд» гэжэ номой 52-хи нюурта уншажа болоно.

1918 ондо Эрхүүгэй комсомолшууд наһанайнгаашье талаар яһала боргожоһон байгаа. Мүн коммунис үзэл бодолойнгоо талаар болбосоржо, яһала хатуужаһан, политическэ ажал ябуулгын дүй дүршэлтэй болоһон байна. Комсомолой гэшүүдэй эхэнхи хубинь улаан-гвардеецүүдһээ бүридэһэн болоно. 1918 оной июль һарада совет сэрэгшэд Эрхүү хотые орхижо, зүүн тээшээ сухариһан юм. Тэрэ тоодо комсомолшууд-гвардеецүүд тэдэнтэй сугтаа ябалсаба.

Эдир баатарнуудай дүлэтэ тэмсэлээр омогорхон бэшэһэн олон номууд, дурдалганууд бии.

Түрүүшын комсомолшуудай нэгэн А. Годлевскаягай бэшэг соо ингэжэ хэлэгдэнэ: «1918 ондо Подольск шадар, Сэлэнгын хүүргэ дээрэ Эрхүү хотын алдарта комсомолшууд болон залуу коммунистнууд Зина ба Шура (Исай) Бланковтан, онсо томилолготой отрядай пулемётно командын начальник Николай Пелеков гэгшэд хосорһон юм. Тэрэ хүндөөр шархатабашье, һүүлшынгээ һомоной ходортор, пулемёдоо орхёогүй һэн... Тиигэжэ сагаантанда баригдажа, буудуулһан байгаа. Түрүүшын буряад комсомолшуудай нэгэн Женя Манзанов эндэ хосорһон юм».

Зарим номууд, дурдалганууд соо эдир тэмсэлшэ Женя Манзановай алдарта намтарай һүүлшын үе ондо ондоогоор тайлбарилагдадаг. Түүхэшэд, уран зохёолшод, комсомолой ветеранууд—бултадаа Женя Манзанов эрэлхэг зоримгой, революциин хэрэгтэ тон үнэн сэхэ байһан юм, тэрэнэй нэрэ түүхэдэ аржыса бэшэгдэхэл ёһоороо бэшэгдэнхэй гээд тэмдэглэдэгынь зүбтэй даа.

Би өөрөөшье Е. Манзановые үшөө Эрхүүдэ ябахадаа, эгээл эдир наһандаа мэдэхэ болоо һэм. Тэрэ ехэ һүбэлгэн, хурса хүбүүн бэлэй. Өөрынгөө хүгжэлтын хэмжээгээр намһаа һураггүй дээгүүр һэн гэжэ хэлэхэ байнаб. Би тэрэнэй эгэшэ Зинаида Даниловнас, эсэгыень — Даниил Владимировичыешье һайн мэдэхэб.

Хатуу шанга тулалдаанай үедэ эрэлхэг зоригтой баатар шэнгээр тэмсэһэн Женя Манзановай, мүн Буряадай комсомолой бусад эхи табигшадай алдарта хэрэгүүд тухай шэнэ баримтанууд олдохол байха. Тэдэнэй нангин хэрэгүүд мүнөө үеын залуушуулай ажалда, һуралсалда, тэмсэлдэ гэрэлтэ һайхан жэшээ болон урална гэжэ бодоходоо, сэдьхэлни уярдаг, мүнөө үеын залуушуулай аша туһада өөрынгөө хубитые оруулха хүсэл зориг түрүүлдэг!

**Н. МУНКОЕВ,**
**1923 онһоо КПСС-эй гэшүүн.**

# ЭДЭБХИТЭНЭЙ ШУНАЛ АБЬЯАС

«Кайнар» хэблэлэй бэлдэһэн «Казахстанай эрдэмтэд» гэһэн суглуулбарида библиофил А. С. Даниловай картотекэ үндэһэн болгогдон хэрэглэгдээ юм.

Тус суглуулбарие бүридхэгшэд тэрээндэ дэмы хандаагүй. Номуудыень уншаһан уран зохёолшод тухай, номууд дотор хэлэгдэһэн бодото хүнүүд—артистнууд болон инженернүүд, хүдэлмэришэд ба таряашад, эрдэмтэд болон революционернүүд тухай шадаал һаа, ехэ юумэ мэдэжэ абаха гэжэ 40 гаран жэлэй саада тээ 15-тай хүбүүхэн шиидэһэн байгаа. Эрдэм ухаанда, түүхэдэ, арадай дурасхаалда мүр сараа үлөөһэн бүхы суута хүнүүд тухай мэдэжэ абаха гэһэн зорилго табиһан байгаа.

Кузбассын шахтёроор, тэһэлэгшээр, холын Хойто зүгтэ фельдшерээр хүдэлжэ байхадаа, Александр Сергеевич Москвагай, Ленинградай, Новосибирскын библиотекэнүүдэй хүдэлмэрилэгшэдтэй харилсаа холбоо бэелүүлдэг байһан. Библиотекэнүүд хоорондын абонементээр тэрэ номуудые захижа абадаг һэн. Эдэ жэлнүүдтэ тэрэ 21 мянган ном шэнжэлжэ, картотекэдэ оруулһан байгаа. Һонин намтартай ямар нэгэн хүн тухай элдэб мэдээнүүдэй хэрэгтэй болоходо, тэрэ хэдэхэн минута соо харюу үгэжэ шадаха. Мэдээжэ хүнүүд тухай бүри тодорхой мэдээсэл ямар номуудһаа оложо болохоб гэһэн мэдээнүүдшье карточкануудтань бии.

Наһанай амаралтада гаража. Алма-Атада түбхинэхэдөө, Казахай ССР-эй номдо дуратайшуулай һайн дуранай бүлгэмэй правлениин дэргэдэ байгуулагдаһан ниитын справочно-библиографическа бюрое А. С. Данилов толгойлоо һэн. Тус бюро захианудые суглуулжа абаад, эдэбхитэнэй картотекын материалнуудаар мэдээнүүдые үгэдэг байна.

(ТАСС).

Уншагшадай орондо.

А. ШОЙЖОЛОВОЙ фото.

**Спорт**

## «ИЗВЕСТИЯ» ГАЗЕТЫН ШАНДА ХҮРТЭХЫН ТҮЛӨӨ

«Известия» газетын шанда хүртэхын түлөө «Бүхы бригадаараа — стадиондо» гэһэн уряатай «Труд» бүлгэмэй областной соведэй түгэсхэлэй мүрысөөн Улаан-Үдэдэ болобо.

Иимэ мүрысөөн манай республикада түрүүшынхеэ үнгэргэгдөө. Үргэн ниитэ ажалшадые физкультура болон спортдо хабаадуулха гээшэ тэрэнэй гол зорилго болоно. Эдэ бүгэдэ хүнэй бэе махабадые элүүржүүлхэ гэһэн зорилготой. Мүрысөөндэ хабаадагшад 60 метртэ урилдаһан, 300 метртэ ябагаар ябаһан, граната шэдэһэн, аргамжа татаһан, гиир үргэһэн, байра дээрэһээ һарайһан байгаа.

Оньһожоруулагдамал шэлэй заводой барилга-заһабарилгын управлениин хабсаргагшадай бригада (бригадирынь Виктор Поляков), нарин сэмбын комбинадай ноохо уригшадай бригада (бригадирынь Елена Якимовская) түрүүшын мүрысөөндэ илалта түйлаба.

**Б. МИРОМАНОВ.**

## «СПОРТЛОТОНУУДАЙ» ТИРАЖАЙ ДҮНГҮҮД

Спортлотонуудай октябриин 22-то үнгэргэгдэһэн 43-дахи тиражай дүнгүүдые Спортивна лотерейн главна управлени согсолбо.

«49-һөө 6-ень тааха спортлото»: 520.487 билет ороо. Зургаан номер хэншье таабагүй, табан номер (42 карточка) таагшад — 954 түхэриг, дүрбэн номер (1501 карточка) тааһан хүнүүд — 31 түхэриг, гурбан номер (23178 карточка) таагшад 3 түхэриг абаха байна.

«36-һаа 5-ень тааха спортлото»: 3.338468 билет ороо. Табан номер (26 карточка) тааһан хүнүүд — 7.750 түхэриг, дүрбэн номер (2521 карточка) таагшад — 150 түхэриг, гурбан номер (84613 карточка) тааһан хүнүүд 5 түхэриг абаха.

«Спортлотонуудай» 43-дахи тиражай шүүбэринүүд ноябриин 2-һоо декабриин 2 болотор түлэгдэхэ.

(ТАСС).

# ТҮРҮҮШЫН АЛХАМУУД

Байгша ондо Харбяангуудай эхин һургуули найман жэлэй болгогдожо, энэ нютагай ажабайдалда шухала удхатай үйлэ хэрэг болоо һэн. Энэ һургуулиин багшанарай залуу коллектив түрүүшын четвертиин үедэ горитойхон хэмжээ ябуулгануудые үнгэргөө. Тодорхойлон хэлэбэл, «Эб найрамдалай долоон хоног», «Европодо — сэлмэг тэнгэри» гэһэн митинг, «Спортдо — үргэн дэлисэ» гэһэн уряа доро спортивна мүрысөөнүүд эмхидхэгдээ. Тиихэдэ пионернүүдэй отрядууд «Ажалша эжыдээ алдар соло» гэһэн сбор[...] болон ажалай түрүү[...] уриһан байна.

Һургуулиинхид мүн[...] совхоздоо горитойхон [...]лээ. Багшанар Л. С. [...] Агунова, К. Д. Бай[...]дурова, Н. Г. Холхоева [...] рагшадаа һайнаар хүт[...]шын амжалтануудые [...]хэй.

Б. Ш[...]

Түнхэн.

*ИСКУССТВЫН УРАН БЭЛ[...]*

# ФИЛЬМ БҮРИДЭН[...] АЖАБАЙДАЛАЙ АМИСХА[...]

1943 оной зун Москвагай Гүрэнэй кинематографиин институтда оролтын экзаменууд эхилээ һэн. Ниислэл Москва һүниндөө шэб балай харанхы бэлэй. Гитлерэй рейхэй унатар, үшөөл хоёр ута жэл тухай хугасаа. ...Теэд оролтын экзаменууд ябажал байгаа. Энэншье ойлгосотой, юуб гэхэдэ, ерээдүймнай үе саг искусствагүй үлэхэ ёһогүй ха юм.

...Режиссёрско факультедэй комиссиин һууһан таһалга руу нэгэ басаган оробо. Даншье гүлмэр, үнжэгэн залуугаар тэрэ харагдажа болоо. Тиигээдшье нюргаар бусадһаа набтархан һэн. Зүгөөр документнүүдтэйнь танилсахада, һургуулида пионервожатаар хүдэлөө, авиационно институтда һураа гэжэ бэшээтэй байгаа бшуу. Теэд басаганай уран зурагаар ба хүгжэмөөр һонирходогые, сценари бэшэжэ туршаһыень, кино тухай үргэлжэ шэбшэдэгыень ямар документ соонь харуулха байгаа гээшэб? Иимэ юумэн тухай тэдээн дээрэ тэмдэг бэшэг олохогүйлта.

Олон жэлэй үнгэрһэн хойно РСФСР-эй арадай артистка Татьяна Михайловна Лиознова: «Кино— тулалдаан гээшэ, харин режиссёр тэндэ—полководец юм»,—гэжэ баталан хэлээ һэн. Энэнь хооһон үгэнүүд бэшэ, өөрын удхатай байха. Бүхы орон соогуураа суурхаһан «Семнадцать мгновений весны» гэжэ олон серитэй телевизионно фильмдэнь (1973 он) дүн хамта 200 артист хабаадаа бшуу!

...Эгээн түрүүн Лиозновае би М. Горькиин нэрэмжэтэ киностудида хорин жэлэй саада тээ хараа хүм. Довильда (Франци) болоһон авиаци тухай фильмүүдэй уласхоорондын фестивальда «Им покоряется небо» (1963 он) гэжэ лентынгээ түлөө «Алтан дали» гэжэ нэрэтэй эгээн ехэ шагналда хүртэһэн режиссёр иимэ юрын эхэнэр байха гэжэ тиихэдэ ой ухаандаа оруулаагүй ябаа бшуу б.

Лиознова түрүүшынгээ «Память сердца» гэжэ фильмые өөрынгөө багша — мэдээжэ режиссер ба педагог Сергей Аполлинариевич Герасимовай сценараар найруулан табиһан юм. Энэ фильм соо хүнэй һайхан сэдьхэлые урбуулан харуулһандань уярһан Чарли Чаплин тэсэнгүй уйлаһан юм гэлсэдэг. Удаань юрэ бусын мэдэрэлээр халима сэдьхэлтэй юрын хүнүүд тухай һаруул тунгалаг, уянгата «Евдокия» (1961 он), «Три тополя на Плющихе» (1968 он) гэһэн лентэнүүдые буулгаа һэн. Тэдэниие нь олон миллион хүн хараһан гээшэ. Хэблэлшье магтан бэшэһэн байха. «Татьяна Лиозновагай фильмүүд юрын хүнүүдэй юрын хуби заяануудта зорюулагданхай. Зүгөөр юрын ба гоёолтогүй образуудайнь саанаһаа уран бэлигтэ режиссёрой халуун анхарал, хурса һанал бодол, ажабайдалай амисхаал мэдэрэгдэнэ. Эдэл лентэнүүд соо сагай ябаса эли бодо харагдана, оронойнмай ажабайдалай дабшаса ойлгогдоно, арадаймнай дэлгэр сэдьхэл танигдана,—гэжэ тиихэ үедэ нэгэ газетэ соо тэмдэглэгдэһэн байгаа бэлэй.

«Семнадцать мгновений весны» гэжэ олон серитэй түрүүшын совет телефильм табиһанайнь удаа шүүмжэлэгшэдшье, шэнжэлэгшэдшье Лиозновае «политическэ детективэй мастер» гэжэ нэгэн дуугаар нэрлэдэг болоо юм. Зүгөөр энэшье фильм соо тэрэнэй уянгата аялганууд нэгэтэ бэшэ гаража ерэдэг байгаа. Һанаад үзыт. Холын Эхэ ороноо шэглэн ниидэһэн шубуудай һүрэгүүд... Совет тагнуулшан Максим Исаев — Штирлицэй Берлинэй нэгэ кафе соо һамгантаяа уулзаһан ушарые эндэ дурдая: «Тэдэнэр бэе бэеэ холоһоо хараад һууха юм. Дүтэлхын аргагүй, хөөрэлдэжэ болохогүй, танилшьебди гэжэ мэдүүлхэ хорюултай... Бүхы юумэн хорюултай. Зүгөөр тэдэнэй нюдэд гунигална, дурлана, баярлана. Энэ үзэгдэлые «үгэгүй дуун» гэжэ газетэнүүд нэрлээ һэн. (Фильмын үндэһэн болоһон Юлиан Семеновой «Семнадцать мгновений весны» гэжэ роман соо иимэ уулзалга тухай дурдагдаагүйшье юм, тэрэниие режиссёр өөрөө һанажа оруулаа, тиимэһээ Лиозновада эгээл үнэтэй сценэнь болоһониинь гайхалтай бэшэл).

«Семнадцать мгновений весны» гэжэ фильмын гайхамшагта амжалта (энэ телефильм харуулха үедэ үйлсэдэ, ниитын транспортда хүн зон хооһон болошодог, электрын элшэ хүсэнэй гаргаша эрид дээшэлдэг байгаа) юунтэй холбоотойб, ямар үндэһэтэйб гэһэн асуудалай гараха хуулита. Юрэдөө, энэ телефильм харааагүй хүниие мүнөө олохонь бэрхэтэй ааб даа. Элдэб наһанай, элдэб һургуулитай, элдэб мэргэжэлтэй хүнүүд тэдэнэй дунда бии. Сэхыень хэлэхэдэ, имагтал «тагнуулшад тухай» орёо, зүрхэ хүдэлгэмэ сюжедтэй фильм байһандаа иимэ амжалтада хүртөө гэхын яашье аргагүй.

Түрүүшын кадрнуудһаа эхилжэ, политическэ шэнжэтэй фильм найруулан табиха хүсэлтэйгөө режиссёр нюунагүй, нүгөө талаһаа, энэ лентэ нэгэ хүнэй хуби заяан тухай бэшэ, харин дайнай үеын үйлэ хэрэгүүд тухай фильм гэжэ абаһаар ойлгонобди. Тиимэһээл фильмын хүгжэлтэтэй, [...]н һайханайнь талатай зорюута эндэ оруулагдаһан дайнай үеын бодото кадрнууд угаа тааралданхай гээшэ ха.

Уянгата фильмүүд соогоо мүнөө үеын совет хүнүүд тухай халуун дуратайгаар домоглон хөөрэһэн Татьяна Лиознова энэ удаа түрэл арадайнгаа түүхын эгээл үнэтэй, тэрэ мүртөө шуһаташье хуудаһануудые ехэл анхаралтайгаар ухамайлан уншажа шадаа гэхэдэ болохо. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуехэ дайнтай холбоотой бүхы юумэн хэтэ мүнхэдөө манай арадай ухаан сэдьхэлэй дүй дүршэл болонхой гээшэ ааб даа, харин Лиозновагай суута телефильм соо энэ дүй дүршэлнай амидын жэшээгээр баталагдан дахинаа һэргэнэ бшуу. Тиихэдэнь харагша бүхэн түүхын амиды амисхаалые бэе дээрээ мэдэрнэ. Энэ мэдэрэлээ дахин-дахин һэргээхын тула телеэкранай дэргэдэ 12 үдэшые үнгэргэхэ хүсэл хэндэшье түрэдэг байгаа ёһотой. Түрэхэшье...

Энэ фильм хаража һууха даа, эгээл шухалань экран дээрэхи үйлэ хэрэгүүдтэ этигэлэй хэмжээн мүн болоно гэжэ һанаа бэлэйб. Режиссёртой хөөрэлдэхэдөө, энэ һанамжаяа сэхэ руунь хэлэбэб.

— Зүб лэ даа, энэл этигэлэй хэмжээн намда гол шухалань гэжэ ойлгонхойб. Энэ этигэл имагтал үнэн зүбөөр экран дээрэ харуулагдаһан, ажабайдалһаа сэхэ буулгагдаһан үйлэ хэрэгүүдээр баталагдана бэшэ, харин уридшалан ухамайлагдаһан, минии зүрхэн соогуур, уйдхар, гашуудал соогуурни үрдан гараһан баримтануудаар үндэһэлэгдэн, хүсэтэй болоно гэхэ байнаб.

— Дайн тухай фильмүүд, тэрэ тоодо детективүүд экран дээрэ хирэ-хирэ болоод лэ гаража байдаг гээшэ ааб даа. Манай кинематограф иимэ лентэнүүдые найруулан табиха талаар дүй дүршэлтэйшье гээ һаа, алдуугүй. Жэшээлхэдэ, үшөө 1947 ондо «Подвиг разведчика» гэжэ фильм табигдаа һэн шуу. Тэрэ олон жэлэй туршада ехэл амжалтатайгаар экрануудай дээрэһээ харуулагдадаг байгаа. Мүнөө дахин харахада, нэгэ бага энеэдэтэйшье, даншье һаа хүнгэнөөр найруулагданхай шэнгеэр һанагдадаг. Тиихэдэ фильмын гол герой—майор Федотовой ямар нэгэн үльгэрэй баатар мэтээр үйлэ хэрэгүүдээ бүтээхэдэнь, этигэл ядамаар...

—Тэрэ үеһөө хойшо урдан ошоһон саг тухай яажа мартажа болохоб Үнгэрһэн дайн манай ухаан бодолһоо хэзээдэшье гараха [...]и. Зүгөөр тэрэ үеын үйлэ хэрэгүүд тухай хараа бодолнай хубилха ёһоороо хубилна гээшэ. «Подвиг разведчика» гэжэ фильм соо зураглагдаһан гитлерэйхид «һохор», «тэнэг» шэнгеэр мүнөө һанагдана. Юуб гэхэдэ, тэдэнэй дунда нэбгэрэн ороһон Федотов дура зоргон соогоо немецүүдые һүйдхүүлнэ бшуу. Энэншье нэгэ талаһаа ойлгосотой. Дайнай һүүлэй түрүүшын жэлнүүдтэ тэмсэлдэ унаһан түрэл ба дүтынгөө хүнүүдые үгылэн шаналжа, үхэлтэ дайсадаа үзэн ядажа байгаа ха юмбибди. Жэшээлхэдэ, манай бүлын бүхы эрэшүүл дайнһаа бусаагүй һэн. Иимэ үедэ дайсадаа хүсэтэйгөөр, харатайгаар, ухаатайгаар зураглан харуулха түйлдаа үшөөл хүрөөдүй байһамнай арсашагүй.

—Федотовые хэршье һайшаагаа һаа, [...]ял аршье гэнэн хонгор харагшад тэрэниие амиды хүн, бодото нюур гэжэ һанажа, бэшэг юумэ эльгээдэггүй һааб даа, харин «Семнадцать мгновений весны» гэжэ телефильмын гол ролиие гүйсэдхэһэн Вячеслав Тихоновтэ хэдэн зуун мянган хүн бэшэг бэшэһэн, Штирлиц-Исаевтай тэрэниие нэгэ хүн гэжэ тоолодог байһанаа элирхэйлээ.

—Фашизмын һалахые дайсадай дунда байгаад ойротуулһан олохон баатар зоригто тагнуулшадай нэрэнүүд бүри һаяхана мэдээжэ болоо юм. Тиимэһээ Штирлицэй амиды хүн байһанда харагшадай этигэһэн ушар гайхалтай бэшэ гэжэ һанахаар. Тэрэ гансаараа дайе дараха, гансаараа дайнда илагдаха байгаа бэшэ бшуу, зүгөөр Илалтын үдэрые дүтэлүүлхэ аргатай һэн. Теэд яажа энэ хэрэгээ хэдэг, бүтээдэг байгаа юм гэжэ хүнүүд тодорхойгоор мэдэхые хүсэнэ.

Һүүлэй жэлнүүдтэ баримта, үнэхөөрөө болоһон үйлэ хэрэгүүд, документнүүдэй үндэһэн дээрэ бэшэгдэһэн зохёолнууд олоной онсо анхарал татадаг болонхой. Энэ ушар уласхоорондын байдалай шахардуу шанга бололготой сэхэ холбоотой гээшэ. Үнэхөөрөөшье, бүмбэрсэг дэлхэймнай али нэгэ хубида дайнай дүлэн соробхилоод лэ һайдаг заншалтай. Мүнөө олонхи зон өөһэдынгөө хуби заяанай хүн түрэлтэнэй хуби заяантай таһаршагүй холбоотойе һайн ойлгожо эхилээ. Тиимэһээл ерээдүй тухайгаа, үглөөдэр тухайгаа бодотоор шэбшэжэ үзэнэ ха юм. Тэрэ үглөөдэрнай ерэхэ юм гү, али үгы гү гэжэ хүнүүдэй бодомжолһониинь гайхалтай бэшэл.

Мүнөө хүн түрэлтэнэй һанал хүсэл нягтаржа, нэгэн болонхой шахуу. Тиимэһээ энэ дэлхэйн, амгалан тайбан байдалай хуби заяан бодото дээрэ яажа шиидхэгдэнэб, тэрэниие аршалан хамгаалха зорилгоор нэгэ хүн юу хэжэ шадахаб гэһэн асуудалнууд хурсаар табигдажа, бараниие һонирхуулна бшуу. Һайн һайхан хүсэл бодолоор зэбсэгжэн, зоригжоһон хүн ехэ юумэ хэжэ шадаха, дайнай аюулые сараха, фашизмые һүнөөхэ гэжэ би баталан хэлэхэ бүхы үндэһэтэйб. Бидэ, энэ бүмбэрсэг дэлхэйн хүн зон, һүүлэй жэлнүүдтэ бэеэ бэедээ һураггүй дүтэ, хайратайшье болообди. Эндэ би мэдээсэл дамжуулдаг зүйлнүүдэй хүгжэлтэ тухай хэлэхэеэ һанана бэшэб. Һаяхана Америкын Холбоото Штадуудаар ябаад ерээб. Тиихэдээ Сагаан байшангай далда нюусагүйгөөр ябуулжа байгаа зээр[...]



**СЭНХИР ЭКРАН**

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

**Москва.** 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 —«Время» 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — «Хүхюун стартнууд». 10.40 — «Кот в мешке» — уран һайханай фильм. 12.05 — Москвагай сэрэгэй округой дуу, хатарай ансамблиин концерт. 12.50 — Шэнэ һонин. 15.15 — Шэнэ һонин. 15.35 —Баримтата фильмүүд. 16.20 — «Ород хэлэн» 16.50 — «Газар дээрэ, огторгойдо, далай дээрэ». 17.35 — «Манай корреспондентнүүд хөөрэнэ». 18.05 — «Хүдөөгэй зурагууд».

**Улаан-Үдэ.** 18.30 —«Элүүр энхэ байлга». 19.00 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа (буряадаар).

**Москва.** 19.30 — Баримтата фильм. 19.45 — «Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ». 20.00—«Манай саад». 20.30 — СССР-эй арадай артист Д. Шафран виолончель дээрэ наадаха. 20.50 — «Рожденные бурей» — уран һайханай фильм. 22.00 —«Время». 22.30 — «Баатар хото Киевые фашис булимтарагшадһаа сулөөлһөөр 40 жэлэй ойдо зорюулагдаһан хүгжэмтэ дамжуулга». 23.50 — Хүндэ атлетикээр дэлхэйн чемпионат. 00.20 — «Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

**Москва.** 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Үглөөнэй гимнастика». 9.15 — Баримтата фильм. 9.35—10.45 — Байгаали шэнжэлэлгэ. 2-дохи класс. 9.55 —Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 10.15—13.40 — Француз хэлэн. 11.05 — «ПТУ-гай һурагшадта». Техническэ эстетикэ тухай. 11.35—12.40 — «Совет гүрэнэй ба хуулиин үндэһэ һуури». 8-дахи класс. 12.05 — «Шатарай һургуули». 13.10 — «Н. А. Некрасовай уянгата шүлэгүүд». 14.10— А. П. Бородинай зохёол бүтээлнүүдтэ баатарнуудай образууд». 14.40 —«Байгаали шэнжэлэлгэ. «Бэшэгүүдтэ харюунууд». 15.10 — А. Г. Венецианов. «Уран зурагай искусство». 15.50 — Вс. Иванов «Бронепоезд-[...]» — Шэнэ һонин.

**Москва.** 18.30 — [...]нов. «Родом из [...]»

**Улаан-Үдэ.** 19.30 [...] фильм. 20.15 — [...]нууд. 20.25 — «За[...]рятия!» — Баримт[...]

**Москва.** 21.00 — [...]нойрсогты, багаш[...] «Литературная Росс[...]тын шанга[...] [...]ноор уласхоорондын [...]сөөн. 21.45 — Эрдэм[...]руулгын фильм. 22[...]мя». 22.35 — «Арон[...]бан серитэй [...]ри).

Редактор Р. Б. ГАР[...]

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54—54, зам редактора—2-68-08, зам редактора—2-62-62, отв. секретарь —2-50-52 секретариат—2-68-76, отделы: партийной жизни—2-34-05 пропаганды—2-56-23 промышленности и строительства—2-61-35 сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86 советского строительства и быта—2-69-58 культуры и школ—2-60-21, 2-57-63 информации—2-60-91, переводов—2,54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61 выпускающие — 2-35-95, отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина, [...] Н-00644. Заказ № 251. Индекс [...]